

JAUNO LEŅINIEŠU CILTS

Skolās un pionieru pilīs, pilsētu ielās un kolchozu tīrumos, visur, kur dzīvo un strādā padomju cilvēki, mēs allaž sastapsim arī zēnus un meitenes, vīrus kuru blūzēm kvēlo sarkanais pionieru kaklauris. Un, vērojot mūsu visjaunāko audzi, mums ikvienam sirdī ielīst gaišs siltums un liksms prieks: padomju zemē bērnu dzīvi aizvien apstāro boļševiku partijas un padomju valdības sirsnīgā gādība, bērnu dienu sauli mums nekad neaizēno bēdu un rūpju padebeši — mūsu bērni dzīvo pasaules jaunības zemē un aug par dedzīgiem Padomju Dzimtenes patriotiem, par vispusīgi attīstītiem komunistiskās sabiedrības locekļiem. Pašu bērnu vidū zēni un meitenes ar sarkanajiem kaklauriem ir visu bērnu paraugs, ir aktīvākie un rosmīgākie mūsu jaunās audzes pārstāvji.

Lūk, ko rakstīja Maksims Gorkijs Padomju Savienības jaunajiem pionieriem:

«Par pionieriem nosauca cilvēkus, kas sāka apdzīvot tikko no jauna atklātās zemes.

Par pionieriem nosauc daudzus ievērojamus zinātnes darbiniekus.

Jūs, bērni, socialistiskās revolūcijas pionieri bērni, brāļi un māsas, jaunās pasaules celtnieku bērni, arī jūs sperat kāju uz jaunas zemes, ko tikko atklāja jūsu dēļ, jūs sākat to apdzīvot kā visu tās dārgumu saimnieki, kā brīvie strādnieki, kas strādā paši sev.

Jūsu priekšā — skaists, varonīgs darbs: turpināt to skaisto, lielisko, vareno un taisno lietu, ko iesākuši jūsu tēvi.»

19. maijs šogad mūsu pionieriem ir liela svētku diena: aprīt 30 gadi, kopš nodibināta Vladimira Iljiča vārdā nosauktā komunistiskā jauno pionieru organizācija. No pirmajiem pionieru pulciņiem, kas ar boļševiku partijas atbalstu un komjaunatnes iniciatīvu radās Maskavā 1922. gada sākumā, pionieru organizācija izaugusi par visplašāko bērnu organizāciju pasaulē. Mūsu republika vien ir vairāk nekā 120.000 pionieri.

Jauno leņiniešu organizācijai 30 gados izveidojušās slavenas tradīcijas. Pionieri nekad neaizmirst to svētnīgo brīdi 1924. gada 23. janvārī, kad viņu organizācijai tika piešķirts Leņina vārds. Šajā dienā Komjaunatnes Centrālā Komiteja griezās pie visiem padomju bērniem ar aicinājumu, kurā bija rakstīts:

«Iljičam dzīvam esot, viņa vadošajā letēkmē dzīva un nostiprinājās bērnu komunistiskās grupas Padomju Krievijā, ieviešot dzīvē visas viņa domas... Iljičs — izcils proletariskās cīņas pionieris... Mācīties, cīnīties un dzīvot tā, kā dzīvoja un cīnījās Iljičs — tas ir pats svarīgākais uzdevums. Jums jābūt tā liela vārda cienītājiem, kas rakstīts uz jūsu karoga... Fabriku, rūpnīcu un lauku bērni! Zem pionieru Sarkanā karoga — jauni, varonīgi, drosmīgi eļiet cīņā pa Iljiča pēdām!»

Godinādami Vladimira Iljiča piemīnu, 1924. gada 23. maijā Maskavas pionieri sapulcējās Sarkanajā laukumā Leņina mauzoleja priekšā un deva svētnīgu solījumu vienmēr būt uzticīgiem liela vadoņa novēlējumiem. Tai laikā Maskavā notika boļševiku partijas XIII kongress. Kongresa delegāti ar biedru Staļinu priekšgalā apstājās pionieru rindās un pieņēma viņu parādi. Tas vēlreiz apliecināja, ka lielajā un sarežģītajā jaunās sabiedrības celtniecības darbā mūsu partija un biedrs Staļins ne uz mirkli neaizmirst mūsu bērnus — mūsu nākotni, mūsu cerību.

Partija un valdība nežēlo līdzekļus, lai radītu vislabākos apstākļus bērnu komunistiskajai audzināšanai. Mūsu skolas vārda istajā nozīmē pārvēršas par gaismas pilīm, bērnu ticībā nodoti plaši mācību kabineti, laboratorijas, bibliotēkas, turistu stacijas, pionieru pilis un nometnes utt. 1951. gadā Padomju Savienībā darbojās vairāk nekā 1200 pionieru pīļu un namu, 717 bērnu sporta skolas, 126 parki un stadionu, 412 jauno tehniku stacijas, 230 jauno naturālistu stacijas, 20 bērnu dzelzceļi, vairāk nekā 100 bērnu un leļļu teātru.

Galvenais pionieru darbs ir cīņa par mācību kvalitāti skolā, par zinātnes pamatu apgušanu, par apzinīgas disciplīnas nostiprināšanu bērnu vidū, bez kā nav domājama komunistiskā sabiedrība. Plaši izvērsot bērnu pašdarbību un iniciatīvu, pionieru organizācija palīdz padomju skolai izaudzināt mūsu bērnus par cilvēkiem ar plašām un vispusīgām zināšanām, kas prot tās sekmīgi izlietot ikdienas praktiskajā darbā. Kopš bērnu dienām mūsu jaunā audze iegūst fizisku rādījumu dažādās sporta nodarbībās, turistu pārgājienos un pionieru nometnēs. Jau mazotnē mūsu bērni cenšas palīdzēt pieaugušajiem lielajā komunisma celtniecības darbā — audzē laukos un dārzos augstas ražas, kopj jaunlopus, iegūst Mičurina šķirnes augļus, veic dažādus pētniecības darbus.

Daudzi pionieri par teicamu un pašizlīdzīgu darbu Padomju Dzimtenes labā saņemusi valdības apbalvojumus. Pirms piecpadsmit gadiem pionieris Barasbi Chamgokons no kabardiniešu ciema Kendži izaudzināja Padomju Armijā vairākus lieliskus zirgus. Valdība viņu apbalvoja ar ordeni «Goda zīme». Pirms sešpadsmit gadiem padomju valdība piešķīra augstu apbalvojumu — Leņina ordeni — mazajai uzbekietei Uamjakatai Vachangoval, kas bija izgudrojusi savu kokvilnas novākšanas pagāmienu un tādējādi spēja veikt divas pieaugušo cilvēku normas dienā. Daudzi tākoštie bezballīgi Padomju Dzimtenes sargu, Padomju Savienības Varoņu, ievērojamu stachanoviešu, izgudrotāju, mākslas un literatūras darbinieku, Staļina premijas laureātu ir nākuši no pionieru rindām. Pionieri bija arī padomju tautas leģendārie varoņi — Zoja Kosmodemjanska, Aleksandrs Matrošovs, Sura Cekajins, Oļegs Koševojs, Viktors Talajehins, Aleksandrs Pokriškins. Draudzīgajā pionieru saimē sāka veidoties viņu raksturi, auga viņu griba un drošsirdība, attīstījās iniciatīva un atjautība, neatlaidība un pašizlīdzīga Dzimtenes mīlestība.

Sodien, kad pēc Padomju Savienības parauga socialisms ceļ arī daudzi miljoni cilvēku tautas demokrātijas zemēs, Vladimira Iljiča Leņina vārdā nosauktā pionieru organizācija kļūst par paraugu daudzu valstu un tautu bērniem. Bulgārijā darbojas «septembrēni», Ungārijā — bērnu organizācija «Pionieru kustība», Rumānijā, Albānijā, Ķīnas Tautas Republikā, Čehoslovākijā un Vācijas Demokrātikajā Republikā — «Pionieru savienības». Tādējādi mūsu jauno leņiniešu paraugam šodien seko miljoniem bērnu ārpus mūsu valsts robežām.

Ar lielām un nozīmīgiem panākumiem mūsu pionieri sagalda savas organizācijas 30. gadadienu. Padomju literatūras un mākslas darbinieku uzdevums ir radīt aizvien jaunus un jaunus darbus, kas palīdzētu audzināt mūsu jaunatni un bērnus komunisma garā, izveidot mākslinieciski augstvērtīgos mākslas darbus jaunā leņiniešu tēlu, kas boļševiku partijas gudrajā vadībā aug par cienīgu maiņu vecajai komunisma celtnieku audzei.

—ooo—

Brauciens uz Padomju Igauniju

Sinīs dienās lielāka grupa latviešu padomju rakstnieku apmeklēja savus amata biedrus kaimiņu republikā — Padomju Igaunijā. Delegācijā, kuru vadīja RS valdes atbildīgais sekretārs Valdis Lukss, ietilpa: Staļina premijas laureāti Anna Sakse un Arvids Grigulis, kā arī Mirdza Ķempe, Valija Brutāne, Andrejs Balodis, Karlis Kraulītis u. c.

Braucienu laikā latviešu padomju rakstnieki gūva iespēju iepazīties ar tādām ievērojamām Padomju Igaunijas pilsētām kā Tallina, Tartu un Pärnu, ar republikas rūpnīcas centru — degakmens lauztuvēm Kochila-Jarve un ar vienu no labākajiem igauņu kolchoziem.

Līdztekus notika vairākas latviešu padomju rakstnieku uzstāšanās, kurās viņi nolasīja savus darbus un sniedza pārskatu par stāvokli latviešu padomju literatūrā. Sevišķi nozīmīgs šis sarikojums izvērtās Tallinā. Kādā no jaunceltā Radionoma lieliskajām zālēm bija pulcējies krietns skaits apmeklētāju. Vakarā vadīja Staļina premijas laureāts Hanss Leberechts, bet to ar plašāku uzrunu levdīdāja Staļina premijas laureāts Juchans Smūls. Līdzās saviem viesiem te vārsmas skandēja arī Debora Varandi, Feliks Kota, Vladimirs Bekmans un Juchans Smūls.

Latviešu padomju rakstnieku uzturēšanās Igaunijā izvērtās par skaistiem padomju tautu draudzības svētkiem.

VISU ZEMJU PROLETARIEŠI, SAVIENOJĒTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

18. MAIJĀ

Nr. 20 (383)

Uzlabot republikas Jaunatnes teātra darbu!

Padomju jaunatnes komunistiskajā audzināšanā teātra mākslai uzticēta cildena, atbildīga loma. Katra teātra uzdevums «... audzināt možu, dzīvespriecīgu, savai dzimtenei uzticīgu padomju jaunatni, kas tic mūsu lietas uzvarai, nebaidās šķēršļu, spējīga pārvarēt jebkuras grūtības», — tā teikts VK(b)P CK lēmumā «Par dramatisko teātru repertuāru un līdzekļiem tā uzlabošanai». Jo sevišķi šis vadošais norādījums attiecināms uz jaunatnes un bērnu teātriem.

Boļševiku partija un padomju valdība jaunatnes teātriem veltī daudz uzmanības un gādības. Jaunatnes un bērnu teātri īstenībā ir vienīgi padomju zemei un tagad arī tautas demokrātijas valstīm raksturīga parādība. Kapitāla zemēs jaunatnes teātru, ja atskaita dažus privātus, no patiesas mākslas bezgala tālu stāvošus komerciālus uzņēmumus, vispār nav. Nebija Jaunatnes teātra arī buržuāziskajā Latvijā. Kad 1941. gada 27. janvārī sāka darboties Padomju Latvijas Jaunatnes teātris, tā bija viena no daudzajām kultūras frontes uzvarām, ko latviešu tautai atnesa padomju vara.

Septiņos pēckara gados Latvijas PSR Valsts jaunatnes teātris ieguvis plašu, atsaucīgu auditoriju. Rīgā un republikas perifērijā sniegtās izrādes nostiprinājušas teātra autoritāti pilsētu un lauku skolēnu vidū. Taču Latvijas PSR Jaunatnes teātra darbs nav bijis bez kļūmēm. Līdztekus nopietniem sasniegumiem nācies sadurties arī ar sāpīgām neveiksmēm.

Radikāls lūzums šai ziņā gaidāms tagad. PSRS Ministru Padomes Mākslas lietu komiteja sarīkojusi jaunatnes teātru Vissavienības skati, kurā piedalījās arī Latvijas PSR Jaunatnes teātris. Skate nam devusi ļoti daudz. Teātra darbs novērtēts dziļi un pamatīgi. Fiksēti nopietni panākumi, konstatētas un rūpīgi izsvērtas kļūdas un trūkumi, dādot konkrētus ierosinājumus to novēršanai.

Aplūkojot Latvijas PSR Jaunatnes teātra repertuāru, jākonstatē, ka teātris cieties sekot partijas norādījumiem un iestudēt tikai ideoloģiski izturētas, audzināšanas lūgas. Tomēr iestudētas arī vairākas mākslinieciski mazvērtīgas lūgas («Kā tas varēja notikt?», «Patiesība par viņa tēvu», «Romantiki»).

Lielākais trūkums teātra repertuārā ir tas, ka novārtā atstātas vismazāk skatītāju — pirmsskolas un pionieru vecuma bērnu intereses. Nav izmantotas visas iespējas, lai sniegtu krāšņus pasaku izrādes, tēlotu mūsu pionieru dzīvi, runātu par jautājumiem, kas tik ļoti interesē pašus mazākos skatītājus.

Nav un nevār būt nekādu pietūkumu pret to, ka Jaunatnes teātri izrāda klasiku. Bet inscenēšanai jāizrauga tādi

darbi, kas ietilpst skolu programās. Tad klasikas izrādēm būs arī liela praktiska nozīme.

Teātra pedagogu bb. Cepļoviča un Elerta panākumi pagaidām aprobežojas ar to, ka pie teātra radīts prāvs skatītāju aktīvs, ar kura palīdzību bieži tiek rīkotas skatītāju konferences, kas lielā mērā palīdz nostiprināt saites starp teātri un skolām. Taču jāatzīst, ka pedagogi vēl nav atraduši savu īsto vietu teātri. Piemēram, jāatrod iespējas nodarboties ar bērniem arī cēlienu starpbrīžos.

Apsveicama parādība ir teātra pedagogu sadarbība ar skolu vadību un skolotājiem, kas pagaidām gan, pa lielāko daļu, virzīta uz apmeklētāju organizēšanu. Šai sadarbībai jākļūst vispusīgāka, jāiesniedzas tieši bērnu audzināšanas jautājumu lokā un jāaptver arī arodskolas un tehnikumi.

Runājot par Latvijas PSR Jaunatnes teātra māksliniecisko briedumu, par režisoru un aktieru profesionālo gatavību, teātra latviešu un krievu trupa aplūkojamas atsevišķi. Latviešu trupas sniegums mākslinieciskā ziņā ir ievērojami balāks, nenozīmīgāks. Pats galvenais cēlonis tam ir trupas nevienmērīgais sastāvs. Blakus tādām pieredzes bagātiem talantīgiem aktieriem kā, piemēram, E. Jekabsone, L. Baumanē, J. Grantiņš, I. Buncē darbojas arī aktieri ar nepietiekamu vispārējo un profesionālo izglītību. Turpretī krievu trupā ietilpst galvenokārt nopietnu padomju teātrī skolu izglābjuši, skatuves mākslas tehniku apguvuši aktieri.

Bet būtu nepareizi latviešu trupas zināmo atpalcību izskaidrot tikai tā, ka aktieru sastāvs nav pietiekami spēcīgs. Labi atceramies M. Gorkija «Sikpilsu» izrādi 1946. gada rudenī. Ne velti šo inscenējumu vairākkārt pieminēja arī nupat notikušās skates laikā. «Sikpilsu» izrādē Jaunatnes teātra latviešu trupa pārliecinoši pierādīja, ka tai pa spēkam visatbildīgākie mākslinieciskie uzdevumi. Dažādās sanāksmēs un presē toreiz vairākkārt izskanēja doma, ka ar šo izrādi Jaunatnes teātri sākas jauns, krāšņs uzplaukuma cēliens.

Aizritējuši gandrīz seši gadi. Pilnīgi droši varam apgalvot, ka «Sikpilsu» līmenis nevienā latviešu trupas izrādē vairs nav sasniegts. Bija, protams, arī labi uzdevumi. Atcerēsimies kaut vai tādas izrādes kā «Strazds — pavasara putns», «Princese Gundega», «Sarkanais kaklauris», «Es gribu tikt mājās». Taču teātra mākslinieciskā līmeņa celšanās te neredzējām. Tas liecina, ka teātra vadība, un arī Mākslas lietu pārvalde, nav spējusi nostiprināt gūtos panākumus, nav pratusi aktieru audzināšanu veidot tā, lai katrs izcils sasniegums būtu pamats vēl lielākiem sasniegumiem nākotnē.

Baltkrievu mākslas un literatūras dekadi sagaidot

Aizritējuši divpadsmit gadi, kopš Maskavā notika pirmā baltkrievu mākslas dekade. Šā gada beigās Padomju Baltkrievijas mākslas un literatūras darbinieki atkal ieradīsies padomju zemes galvaspilsētā, lai sniegtu pārskatu par saviem sasniegumiem radošajā darbā.

Republikas vadošie teātri, kori, orķestri, mākslinieki, daudzi mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi jau tagad rosīgi gatavojas priekšā stāvošajai dekadei. Tajā piedalīsies Baltkrievu operas un baleta teātris, J. Kupalas vārdā nosauktais baltkrievu dramatisks teātris, J. Kolasa vārdā nosauktais baltkrievu dramatisks teātris, Baltkrievijas PSR Krievu dramatisks teātris, Baltkrievijas muzikālos kolektīvus dekādē pārstāvēs Baltkrievijas PSR Valsts koris (mākslinieciskais vadītājs un diriģents Baltkrievijas PSR Tautas mākslinieks G. Širina), Baltkrievu tautas koris (mākslinieciskais vadītājs Baltkrievijas PSR Krievu tautas mākslinieks G. Čitovičs), Baltkrievu tautas orķestris republikas Nopelniem bagātā māksliniece I. Zinoviča vadībā, kā arī Baltkrievijas Valsts filharmonijas un estrādes solisti.

Operas un baleta teātris dekades dienās parādīs J. Tikočka operu «Meitene no Poļesjes» un pirmo reizi uz padomju operateātru skatuves inscenēto poļu komponista S. Monuško operu «Briesmīgais gals». Bez tam teātri atjauno viena no visvecākajiem baltkrievu komponistiem — B. Zolotareva — baleta «Kņazezers» uzdevumu.

J. Kupalas vārdā nosauktā teātra kolektīvs iepazīstinās maskaviešus ar K. Krapivas lugas «Cīruļi dzied» inscenējumu. Kā zināms, par šo izrādi teātris aizvadītajā gadā izpelnījās Staļina premiju. Teātri uzsākti V. Vitkas lugas «Dzejnieka laime» mēģinā-

Raksturīgs šai ziņā ir A. Sakses romana «Pret kalnu» dramatisējuma liktenis šai teātri. Vēl pirms gada «Pret kalnu» izrādes bija ievērojams notikums Rīgas teātru dzīvē. Nedalītu atsaucību tās iemantoja arī izbraukumos. Populārā romana dramatisējumu radīja arī skatē, un jāsaka — zēl, ka radīja. Viss, kas šajā izrādē bija labs, — tagad pazaudēts. Aktieri uz skatuves nevis dzīvoja, bet neveikli atdarināja reiz izveidotās situācijas un notikumus. Pilnīgi pamatoti izvirzījās norādījums, ka inscenējums, ja teātris nopietni nepastrādās pie tā atjaunošanas, uzspodrināšanas, no repertuāra svītrojams. Ko tas liecina? Vispirms to, ka teātri nav īstas paškritikas. Vai tad režisori un aktieri paši nejut, ka izrādē «nospēlētā», izšķobījusies?

Var minēt arī otru piemēru, kas spilgti atklāj paškritikas trūkumu Jaunatnes teātri. Latviešu trupa skatē radīja vienu no saviem jaunākajiem iestudējumiem — E. Čjūrupas lugu «Romantiki». Acīm redzams, ka vāja ir gan pati luga, gan arī tās inscenējums. Bet teātris taču varēja atjaunot un skatē pienācīgi parādīt dažus labākos iepriekšējo gadu uzdevumus!

Krievu trupas panākumi ir ievērojami labāki. Īpaši strauji šī trupa nobriedusi tieši šogad. Tādi uzdevumi kā «Brīvības ceļš» un it sevišķi «Bēgšana» ir liela nopietna māksla. Milzīga pozitīva loma šo panākumu kaudzināšanā bijusi K. S. Staņislavskā radošā mantojuma rūpīgai studēšanai, galveno vērību koncentrējot tieši uz Staņislavskā sistēmas izmantošanu praktiskā darbā.

Skates rezultāti tagad ir apspriesti un vispārināti. Atzīmēti teātra panākumi un, galvenais, konstatēti trūkumi. Teātra kolektīva un Mākslas lietu pārvaldes uzdevums rūpīgi izanalizēt visus šos norādījumus, ar nesaudzīgas, principālas kritikas un paškritikas palīdzību atsegt trūkumu cēloņus un atrast ceļus darba uzlabošanai.

Nav nekāda pamata apsaubīt Jaunatnes teātra pozitīvo, ļoti nozīmīgo lomu republikas kultūras dzīvē. Bet pilnīgi skaidrs arī tas, ka šī loma var būt un tai jābūt vēl lielāka, vēl nozīmīgāka. Teātrim pašam jāmobilizē visi spēki nemītīgas idejiski politiskās un mākslinieciskās augšanas nodrošināšanai, pedagogiskā darba uzlabošanai, profesionālās meistartības izkopšanai. Tikpat vajadzīga sistematiska, rūpīgi pārdomāta Mākslas lietu pārvaldes palīdzība. Arī sabiedriskās domas, jo sevišķi komjaunatnes organizāciju, izglītības iestāžu un preses uzdevums aktīvi palīdzēt Jaunatnes teātrim mūsu jaunatnes komunistiskajā audzināšanā. Tad Jaunatnes teātru Vissavienības skate kļūs par varenu stimulu mūsu republikas Jaunatnes teātra augšupejai.

Sis lūgas centrā atrodas Baltkrievijas Tautas dzejnieks Janka Kupala, kura vārdā teātris nosaukts. Tuvoties nobeigumam M. Claurelis un M. Boļšincova heroiskās revolucionārās lugas «Oktobris» iestudēšana. Teātra darba saime rosīgi strādā, gatavojot arī A. Gribojedova komedijas «Gudra cilvēka nelaime» uzdevumu; šī luga tādējādi pirmo reizi piedzīvos izrādi uz baltkrievu teātra skatuves vispār.

Visos šajos uzdevumos līdzās teātra vadošajiem māksliniekiem piedalās arī liela jauno aktieru grupa.

J. Kolasa vārdā nosauktais teātris dekades laikā iepazīstinās Maskavas darbaudis ar vairākiem baltkrievu dramaturgu lugām.

Baltkrievijas PSR Valsts krievu dramatisks teātris gatavo dekadi M. Gorkija «Barbaru» un Sekspira «Karāja Līra» uzdevumu.

RADĪSIM DZIESMAS, KURAS DZIEDĀS VISA TAUTA!

Starprepublikaniskā diskusija par masu dziesmu

Pēc Rīgā notikušajiem padomju masu dziesmu koncertiem 8. g. 13. maijā sākās diskusija, kurā piedalījās dziesmu autori, izpildītāji un klausītāju pārstāvji.

Konferencē leņģi Latvijas Padomju komponistu savienības atbildīgā sekretāra N. Grinfelde referats par padomju masu dziesmas izcilo vietu un nozīmi socialistiskās Dzimtenes muzikālās kultūras attīstībā.

Patī dzīve apstiprina, ka laba masu dziesma padomju tautai vienmēr, visos tās darba un cīņu posmos bijusi dārga un tuva. Tajā izpaūžas padomju patriotisma jūtas, atklājas padomju cilvēku bagātīgā iekšējā pasaule, labākās masu dziesmas — par revolūcijas gēnijiem Lēninu un Staļinu, par boļševiku partiju, par Padomju Dzimteni, padomju tautu draudzību, Padomju Armiju, jaunatni un daudzām citām tēmām — radījuši izcili padomju komponisti un dzejnieki, kuru vārdi un darbi pazīstami visā pasaulē.

Sīkāk izanalizējot padomju masu dziesmas attīstību, tās ciešo sakari ar tautas dzīvi, referents, balstoties uz VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem par ideoloģijas jautājumiem, pievērsās trūkumiem masu dziesmu jautājumā, kuri īpaši asi jūtami Baltijas republikās.

Nemot vērā padomju sabiedrības vienmēr pieaugošās prasības, starprepublikaniskajā diskusijā jāskatās par pagrieztu punktu dziesmu radīšanā, kāpinot viņu idejisko briedumu un profesionālo meistarību.

Diskusijas sagatavošanas koncertos, satiekoties ar rūpīgu strādniekiem, kolchozu laudīm, no viņiem dzirdēti daudzi vērtīgi norādījumi un ierosinājumi. Tagad kopā ar kaimiņu republiku komponistiem, kopā ar Maskavas un Leningradas izcilajiem masu dziesmu meistariem, Padomju Latvijas skapraži, lai tur masu dziesmu populārizē speciāli ansambļi, kas uzstājas strādnieku un kolchoznieku vidū. Latvijas Radiokomitejas padomju dziesmu ansambļi vēl nepietiekami izveidoti. Tas dzied parasti tikai mikrofonā priekšā, negūst klausītāju kritiku. Lietuvā šāda ansambļa vispār nav.

Runājot par Baltijas republiku komponistiem — masu dziesmu autoriem — J. Mijutins atzina, ka viņi nav vēl izveidojuši katrs savu īpatnēju daiļrades seju, individualitāti, jo visi acīm redzot strādā pēc vienas manieres.

Par masu dziesmu tekstiem pārdomātus atzinumus izteica dzejnieki, Staļina premijas laureāts S. Vašiljevs un P. Sils, kurš secināja, ka masu dziesmu radīšanu nevar atstāt pašplūsmā. Sīds darbs laikus jāplāno, operatīvi jāvirza un jāveda ne tikai RS un KS, bet arī Mākslas lietu pārvaldei, rīkojot konkursus, dzejnieku un komponistu radošās apspriedes.

Bez dziesmas dzīvot grūti, dziesma ir sava dvēsele, savi spāni, savs mūžs un sava vide, — teica S. Vašiljevs. To visu nosaka tautas dzīve un darbs.

Jācinās pret tekstu autoriem, kurus interesē tikai peļņa un kuri strādā bez sajūsmas. Populāro padomju masu dziesmu meistari — V. Lebedevs-Kumačs, S. Alimovs, dzejnieks J. Dolmatovskis savus tekstus saņēma ar komponistu un dziedātāju prasībām labojuši un pārveidojuši divdesmit un vēl vairāk reizes. Tā Dolmatovskis savai «Dziesmai mieram», kuru godalgoja Berlīnes festivāls, radīja 40 dažādas variāntus, komponēšanai izvēloties labāko. Tikai tā strādājot var rasties saturā un tēlos spēcīgas, dziļi emocionālas, domu un jūtu bagātas dziesmas.

Par melodijas nozīmību un muzikālās valodas izteiksmību masu dziesmā izteicās muzikālās kritiķis P. Pečerskis. Dzirdētajos koncertos daudzas dziesmas bija ar izpildītu melodiju, nesakrīdēju harmoniju, tīfaretu pavadījumu.

Igaunijas PSR Radiokomitejas estrādes orķestra un vokālā ansambļa diriģents R. Merkulovs pastāstīja par savu pieredzi masu dziesmu populārizēšanā. Sajā virzienā jārada ne vien ansambļi, bet jāaudzina arī citi izpildītāji kadri, kas spēj apzinīgi veikt savus uzdevumus. Baltijas republikās, kur ilgus gadus buržuāziskie nacionālisti tautā centās iesākot kaitīgus šlagerus un mīļpilniskās zīģes, dziedātāji un klausītāji sevišķi rūpīgi jāmaca izprast padomju laikmeta dziesmas. Baltijā masu dziesma vēl attīstās ļauros katras atsevišķas republikas ietvaros. Šai ziņā Rīgai, Tallīnai un Viļņai vēl aktīvāk jāapmainās ar jaunām masu dziesmām.

Diskusijas noslēguma dienā komponists A. Stepanovs pārmeta muzikālās autoriem, ka viņi bieži vien pārlietu seko dziesmu tekstu vienmūžīgai ritmikai. Viņš piekrita J. Sveda kritiskajiem atzinumiem, ka latviešu komponisti raksta vēl pārāk aukstu

Viņi norādīja, ka daudzos gadījumos kā tekstu, tā muzikālā šī dziesmu autori nav domājuši par jauno dziedātāju interesēm un balss materiāla iespējām. Runātāji prasīja, lai komponisti izveido ciešākus sakarus ar skolām, mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem.

Staļina premijas laureāts komponists J. Svedas atzina, ka lietuviešu skapražu darbs masu dziesmu jautājumā līdz šim virzījies pa nepareizu ceļu, bijis vienpusīgs kā tematikas, tā muzikālās formas ziņā.

Republikaniskā Tautas mākslas nama direktors O. Reičmanis ziņoja, ka masu dziesmu diskusijas ievadījuma koncertos republikas pilsētās un lauku rajonos piedalījušies pāri par 5000 klausītāju, kas izteikuši savas domas par dziesmu tekstiem un muziku. Kā komponistiem, tā dzejniekiem nācās dzirdēt daudz pamatotu pārmetumu.

Kori prasa liriskas dziesmas, bet tādu nav, atskaitot krievu komponistu darbus. Valstis izdoto dziesmu muzikālā samākslotas, tās grūti izpildāmas, neizraisa atsaucību klausītājos. Runātājs vērsās pret nepareiziem iesaukumiem, ka dziedātāju masas mīlot primitīvas, pārāk vienkāršotas dziesmas. Tieši otrādi, — kolektīviem īpaši un sekmīgi atskan muzikāli vissarežģītākās dziesmas, ja vien tās idejiski un mākslinieciski atbilst dzīves vajadzībām.

Staļina premijas laureāts komponists J. Mijutins atzina, ka Baltijas republikās masu dziesma pašlaik vēl nespēj pilnībā apmierināt tautas prasības. Diskusijai jāpanāk noteikts pagrieziens šajā jautājumā. Igaunijā ir zināmi panākumi tādēļ, ka tur masu dziesmu populārizē speciāli ansambļi, kas uzstājas strādnieku un kolchoznieku vidū. Latvijas Radiokomitejas padomju dziesmu ansambļi vēl nepietiekami izveidoti. Tas dzied parasti tikai mikrofonā priekšā, negūst klausītāju kritiku. Lietuvā šāda ansambļa vispār nav.

Runājot par Baltijas republiku komponistiem — masu dziesmu autoriem — J. Mijutins atzina, ka viņi nav vēl izveidojuši katrs savu īpatnēju daiļrades seju, individualitāti, jo visi acīm redzot strādā pēc vienas manieres.

Par masu dziesmu tekstiem pārdomātus atzinumus izteica dzejnieki, Staļina premijas laureāts S. Vašiljevs un P. Sils, kurš secināja, ka masu dziesmu radīšanu nevar atstāt pašplūsmā. Sīds darbs laikus jāplāno, operatīvi jāvirza un jāveda ne tikai RS un KS, bet arī Mākslas lietu pārvaldei, rīkojot konkursus, dzejnieku un komponistu radošās apspriedes.

Bez dziesmas dzīvot grūti, dziesma ir sava dvēsele, savi spāni, savs mūžs un sava vide, — teica S. Vašiljevs. To visu nosaka tautas dzīve un darbs.

Jācinās pret tekstu autoriem, kurus interesē tikai peļņa un kuri strādā bez sajūsmas. Populāro padomju masu dziesmu meistari — V. Lebedevs-Kumačs, S. Alimovs, dzejnieks J. Dolmatovskis savus tekstus saņēma ar komponistu un dziedātāju prasībām labojuši un pārveidojuši divdesmit un vēl vairāk reizes. Tā Dolmatovskis savai «Dziesmai mieram», kuru godalgoja Berlīnes festivāls, radīja 40 dažādas variāntus, komponēšanai izvēloties labāko. Tikai tā strādājot var rasties saturā un tēlos spēcīgas, dziļi emocionālas, domu un jūtu bagātas dziesmas.

Par melodijas nozīmību un muzikālās valodas izteiksmību masu dziesmā izteicās muzikālās kritiķis P. Pečerskis. Dzirdētajos koncertos daudzas dziesmas bija ar izpildītu melodiju, nesakrīdēju harmoniju, tīfaretu pavadījumu.

Igaunijas PSR Radiokomitejas estrādes orķestra un vokālā ansambļa diriģents R. Merkulovs pastāstīja par savu pieredzi masu dziesmu populārizēšanā. Sajā virzienā jārada ne vien ansambļi, bet jāaudzina arī citi izpildītāji kadri, kas spēj apzinīgi veikt savus uzdevumus. Baltijas republikās, kur ilgus gadus buržuāziskie nacionālisti tautā centās iesākot kaitīgus šlagerus un mīļpilniskās zīģes, dziedātāji un klausītāji sevišķi rūpīgi jāmaca izprast padomju laikmeta dziesmas. Baltijā masu dziesma vēl attīstās ļauros katras atsevišķas republikas ietvaros. Šai ziņā Rīgai, Tallīnai un Viļņai vēl aktīvāk jāapmainās ar jaunām masu dziesmām.

Diskusijas noslēguma dienā komponists A. Stepanovs pārmeta muzikālās autoriem, ka viņi bieži vien pārlietu seko dziesmu tekstu vienmūžīgai ritmikai. Viņš piekrita J. Sveda kritiskajiem atzinumiem, ka latviešu komponisti raksta vēl pārāk aukstu

Viņi norādīja, ka daudzos gadījumos kā tekstu, tā muzikālā šī dziesmu autori nav domājuši par jauno dziedātāju interesēm un balss materiāla iespējām. Runātāji prasīja, lai komponisti izveido ciešākus sakarus ar skolām, mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem.

Staļina premijas laureāts komponists J. Svedas atzina, ka lietuviešu skapražu darbs masu dziesmu jautājumā līdz šim virzījies pa nepareizu ceļu, bijis vienpusīgs kā tematikas, tā muzikālās formas ziņā.

Republikaniskā Tautas mākslas nama direktors O. Reičmanis ziņoja, ka masu dziesmu diskusijas ievadījuma koncertos republikas pilsētās un lauku rajonos piedalījušies pāri par 5000 klausītāju, kas izteikuši savas domas par dziesmu tekstiem un muziku. Kā komponistiem, tā dzejniekiem nācās dzirdēt daudz pamatotu pārmetumu.

Kori prasa liriskas dziesmas, bet tādu nav, atskaitot krievu komponistu darbus. Valstis izdoto dziesmu muzikālā samākslotas, tās grūti izpildāmas, neizraisa atsaucību klausītājos. Runātājs vērsās pret nepareiziem iesaukumiem, ka dziedātāju masas mīlot primitīvas, pārāk vienkāršotas dziesmas. Tieši otrādi, — kolektīviem īpaši un sekmīgi atskan muzikāli vissarežģītākās dziesmas, ja vien tās idejiski un mākslinieciski atbilst dzīves vajadzībām.

Staļina premijas laureāts komponists J. Mijutins atzina, ka Baltijas republikās masu dziesma pašlaik vēl nespēj pilnībā apmierināt tautas prasības. Diskusijai jāpanāk noteikts pagrieziens šajā jautājumā. Igaunijā ir zināmi panākumi tādēļ, ka tur masu dziesmu populārizē speciāli ansambļi, kas uzstājas strādnieku un kolchoznieku vidū. Latvijas Radiokomitejas padomju dziesmu ansambļi vēl nepietiekami izveidoti. Tas dzied parasti tikai mikrofonā priekšā, negūst klausītāju kritiku. Lietuvā šāda ansambļa vispār nav.

Runājot par Baltijas republiku komponistiem — masu dziesmu autoriem — J. Mijutins atzina, ka viņi nav vēl izveidojuši katrs savu īpatnēju daiļrades seju, individualitāti, jo visi acīm redzot strādā pēc vienas manieres.

Par masu dziesmu tekstiem pārdomātus atzinumus izteica dzejnieki, Staļina premijas laureāts S. Vašiljevs un P. Sils, kurš secināja, ka masu dziesmu radīšanu nevar atstāt pašplūsmā. Sīds darbs laikus jāplāno, operatīvi jāvirza un jāveda ne tikai RS un KS, bet arī Mākslas lietu pārvaldei, rīkojot konkursus, dzejnieku un komponistu radošās apspriedes.

Bez dziesmas dzīvot grūti, dziesma ir sava dvēsele, savi spāni, savs mūžs un sava vide, — teica S. Vašiljevs. To visu nosaka tautas dzīve un darbs.

Jācinās pret tekstu autoriem, kurus interesē tikai peļņa un kuri strādā bez sajūsmas. Populāro padomju masu dziesmu meistari — V. Lebedevs-Kumačs, S. Alimovs, dzejnieks J. Dolmatovskis savus tekstus saņēma ar komponistu un dziedātāju prasībām labojuši un pārveidojuši divdesmit un vēl vairāk reizes. Tā Dolmatovskis savai «Dziesmai mieram», kuru godalgoja Berlīnes festivāls, radīja 40 dažādas variāntus, komponēšanai izvēloties labāko. Tikai tā strādājot var rasties saturā un tēlos spēcīgas, dziļi emocionālas, domu un jūtu bagātas dziesmas.

Par melodijas nozīmību un muzikālās valodas izteiksmību masu dziesmā izteicās muzikālās kritiķis P. Pečerskis. Dzirdētajos koncertos daudzas dziesmas bija ar izpildītu melodiju, nesakrīdēju harmoniju, tīfaretu pavadījumu.

Igaunijas PSR Radiokomitejas estrādes orķestra un vokālā ansambļa diriģents R. Merkulovs pastāstīja par savu pieredzi masu dziesmu populārizēšanā. Sajā virzienā jārada ne vien ansambļi, bet jāaudzina arī citi izpildītāji kadri, kas spēj apzinīgi veikt savus uzdevumus. Baltijas republikās, kur ilgus gadus buržuāziskie nacionālisti tautā centās iesākot kaitīgus šlagerus un mīļpilniskās zīģes, dziedātāji un klausītāji sevišķi rūpīgi jāmaca izprast padomju laikmeta dziesmas. Baltijā masu dziesma vēl attīstās ļauros katras atsevišķas republikas ietvaros. Šai ziņā Rīgai, Tallīnai un Viļņai vēl aktīvāk jāapmainās ar jaunām masu dziesmām.

Diskusijas noslēguma dienā komponists A. Stepanovs pārmeta muzikālās autoriem, ka viņi bieži vien pārlietu seko dziesmu tekstu vienmūžīgai ritmikai. Viņš piekrita J. Sveda kritiskajiem atzinumiem, ka latviešu komponisti raksta vēl pārāk aukstu

Viņi norādīja, ka daudzos gadījumos kā tekstu, tā muzikālā šī dziesmu autori nav domājuši par jauno dziedātāju interesēm un balss materiāla iespējām. Runātāji prasīja, lai komponisti izveido ciešākus sakarus ar skolām, mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem.

Staļina premijas laureāts komponists J. Svedas atzina, ka lietuviešu skapražu darbs masu dziesmu jautājumā līdz šim virzījies pa nepareizu ceļu, bijis vienpusīgs kā tematikas, tā muzikālās formas ziņā.

Republikaniskā Tautas mākslas nama direktors O. Reičmanis ziņoja, ka masu dziesmu diskusijas ievadījuma koncertos republikas pilsētās un lauku rajonos piedalījušies pāri par 5000 klausītāju, kas izteikuši savas domas par dziesmu tekstiem un muziku. Kā komponistiem, tā dzejniekiem nācās dzirdēt daudz pamatotu pārmetumu.

Kori prasa liriskas dziesmas, bet tādu nav, atskaitot krievu komponistu darbus. Valstis izdoto dziesmu muzikālā samākslotas, tās grūti izpildāmas, neizraisa atsaucību klausītājos. Runātājs vērsās pret nepareiziem iesaukumiem, ka dziedātāju masas mīlot primitīvas, pārāk vienkāršotas dziesmas. Tieši otrādi, — kolektīviem īpaši un sekmīgi atskan muzikāli vissarežģītākās dziesmas, ja vien tās idejiski un mākslinieciski atbilst dzīves vajadzībām.

Staļina premijas laureāts komponists J. Mijutins atzina, ka Baltijas republikās masu dziesma pašlaik vēl nespēj pilnībā apmierināt tautas prasības. Diskusijai jāpanāk noteikts pagrieziens šajā jautājumā. Igaunijā ir zināmi panākumi tādēļ, ka tur masu dziesmu populārizē speciāli ansambļi, kas uzstājas strādnieku un kolchoznieku vidū. Latvijas Radiokomitejas padomju dziesmu ansambļi vēl nepietiekami izveidoti. Tas dzied parasti tikai mikrofonā priekšā, negūst klausītāju kritiku. Lietuvā šāda ansambļa vispār nav.

Runājot par Baltijas republiku komponistiem — masu dziesmu autoriem — J. Mijutins atzina, ka viņi nav vēl izveidojuši katrs savu īpatnēju daiļrades seju, individualitāti, jo visi acīm redzot strādā pēc vienas manieres.

Par masu dziesmu tekstiem pārdomātus atzinumus izteica dzejnieki, Staļina premijas laureāts S. Vašiljevs un P. Sils, kurš secināja, ka masu dziesmu radīšanu nevar atstāt pašplūsmā. Sīds darbs laikus jāplāno, operatīvi jāvirza un jāveda ne tikai RS un KS, bet arī Mākslas lietu pārvaldei, rīkojot konkursus, dzejnieku un komponistu radošās apspriedes.

Bez dziesmas dzīvot grūti, dziesma ir sava dvēsele, savi spāni, savs mūžs un sava vide, — teica S. Vašiljevs. To visu nosaka tautas dzīve un darbs.

Jācinās pret tekstu autoriem, kurus interesē tikai peļņa un kuri strādā bez sajūsmas. Populāro padomju masu dziesmu meistari — V. Lebedevs-Kumačs, S. Alimovs, dzejnieks J. Dolmatovskis savus tekstus saņēma ar komponistu un dziedātāju prasībām labojuši un pārveidojuši divdesmit un vēl vairāk reizes. Tā Dolmatovskis savai «Dziesmai mieram», kuru godalgoja Berlīnes festivāls, radīja 40 dažādas variāntus, komponēšanai izvēloties labāko. Tikai tā strādājot var rasties saturā un tēlos spēcīgas, dziļi emocionālas, domu un jūtu bagātas dziesmas.

Par melodijas nozīmību un muzikālās valodas izteiksmību masu dziesmā izteicās muzikālās kritiķis P. Pečerskis. Dzirdētajos koncertos daudzas dziesmas bija ar izpildītu melodiju, nesakrīdēju harmoniju, tīfaretu pavadījumu.

un sausu — racionālu muziku, kural trūkst vajadzīgā pacēluma un pievilcības.

Staļina premijas laureāts B. Kirvers norādīja, ka koncertos Rīgā atskanēja galvenokārt vecākas un vidējās paaudzes skaņražu darbus. Jaunatni pārstāvēja tikai daži komponisti. Tas liecina, ka topošajiem talantiem vēl netiek pievērsta pienācīga uzmanība, lai gan būtu interesanti dzirdēt tieši viņu darbus. Runātājs atzina, ka īgaunju komponistiem atrast masu dziesmām pareizo muzikālo valodu lielā mērā palīdzēja un palīdz viņu ciešā saskarsme ar plašām klausītāju aprindām koncertos rūpnīcās, kolchozos, skolās.

Padomju Latvijas vadošo komponistu, tāpat KS darbību asi kritizēja Valsts konservatorijas pārstāvis V. Kaupčuks. Virkne vadošo skaņražu (J. Ivanovs, A. Skulte u. c.) nepietiekami apgūst marksismu leņģismu. KS skaņražu idejiskās audzināšanas jautājumā pamestī novārtā, tās darbā gausi ieviešas boļševistiskā kritika un paškritika, trūkst teoretisku diskusiju. No tā jūtam cieš komponistu daiļrade. Pavisam neapmierina masu dziesmu propagandas stāvoklis republikā. Ja īgaunju masu dziesmu ansambļi bieži viesojas brālīgajās padomju republikās, tad par mūsu korim un ansambļiem to vēl nevar teikt. Latvijas Valsts izdevniecība lai klajā nepārbaudītas, pat sliktas dziesmas, no kurām dziedātāji novēršas.

Raksturīgi, — teica P. Smilga, — ka padomju folklorā, tautas šodienas daiļradē dziesmu novadā pārspeļ profesionālo dzejnieku un komponistu sniegtumus. Runātājs demonstrēja vairāku dziesmu («Padomju audze», «Dziesma par mieru») tekstus un muziku, ko radījuši Rīgas rajonu, tāpat Bauskas rūpniecības kombināta mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi. Šos darbus analizējot, P. Smilga secināja, ka tajos radoši un mērķtieciīgi apvienojušas gan veco tautas dziesmu, gan padomju masu dziesmu spilgtākās iezīmes, kas rāda, pa kādu ceļu savā daiļradē jāiet arī profesionālajiem māksliniekiem.

Par to, ka tautas dziesmu nacionālās īpatnības saskarē ar citu tautu dziesmām nepārtraukti mainās un attīstās tālāk, runāja A. Darkevica. Īpaši

tās vienkāršo formu un vienkāršo melodisko muziku. Tāpat masu dziesmai ir zināmā mērā tautas dziesmas īpatnības. Bet no vecās tautas dziesmas to savukārt atšķir tieši tās aktualitāte, tās virzotais un mobilizējošais spēks.

Tautas dziesmas radās tautā vairāk kā pārdzīvotā rezultāts, kamēr masu dziesmai ir esošā, uz priekšu virzotā atspoguļotājs nozīme. Šī nozīme tai neizdod, arī apdziedot pagātnes notikumus («Varjags»).

Pavisam citādi ir pašreizējā padomju tautas kolektīvā daiļradē, kurai gan ir masu dziesmas iezīmes tās aktualitātes dēļ, bet kurai ir arī tautas dziesmas raksturīgas kolektīvās rašanās dēļ.

Svarīgs ir jautājums par masu dziesmas tautiskumu, jo tas palīdz dziesmai atrākt nokļūt tautā. Latviešu komponisti šajā ziņā vēl stipri atpalikuši. Un tas tādēļ, ka arī tautiskums nav nekas nematīgs, sastindzis. Mūsu masu dziesmas jautājumā jābūt dažādi mēģinājumi pasvītrot tās tautiskumu — gan leviļot citējums («Kolchoza melnienas dziesma» — O. Grāvitis), gan turēties pie stingra diatonisma (Melnā gaila «Mūsu tauta miera tauta», Jek. Medņa «Kāzas kolchozā»).

Visl konstatējamie trūkumi masu dziesmu jautājumā liecina par to, ka mūsu komponistu savienībā trūkst pietiekami nopietnas pieejas šim padomju dzīves tik svarīgam mākslas žanram. Bez tam fakti liecina par nepareizu komponistu savienības nostāju masu dziesmu vērtēšanā. Daži komponistu darbus pieņem bez kritikas un dažus kritizē nevietā. Pie tam nokritizētās dziesmas kolektīvos labprāt dzied, kamēr par labām atzītās — plašāku izplatību neiegūst.

Baidzot jāatzīmē, ka, tāpat kā mūsu komponisti vēl nav pietiekoši nopietni piegājuši jautājumam par masu dziesmu, tāpat arī mūsu muzikālās kritiķi un vēsturnieki nav ar šo jautājumu nopietni nodarbojušies, lai sekmētu šī žanra attīstību.

T. Bērziņš, RTMN muzikālās sekcijas loceklis

strauji šis process norit padomju apstākļos. Viņš kritizēja atsevišķas A. Žilinska dziesmas, kuras viena otrai tik līdzīgas, ka var runāt par atkārtotumību, pārmeta J. Ozoliņam, ka dažos viņa darbos izjūtas sentimentālisma noskaņas.

Lietuvju komponists A. Klenickis ierosināja nākotnē plašāk nekā līdz šim izvērst dziesmu apmaiņu, tulkošanu un izdošanu.

Staļina premijas laureāts A. Skulte, analizējot koncertos dzirdētās dziesmas, konstatēja, ka īgaunju panākumus masu dziesmu jautājumā lielā mērā nodrošināja speciālais izpildītāju ansambļis. Tādu ansambli vajag izveidot arī Latvijā.

Par masu dziesmām bērniem, īpaši pionieru kolektīviem, runāja A. Blumfelde. Uz faktu, ka Latvijas izcilākie solisti masu dziesmu izpildīšanai pieiet pavirši, bez dziļākas atbildības sajūtas, norādīja students T. Bērziņš.

VK(b)P CK norādījumi par operu «Lielā draudzība» nodrošināja jaunā padomju masu dziesmu izpildīšanai pietiekami daudz kultūrai muzikālajā kultūrā — sacīja Staļina premijas laureāts V. Muradeli. — Pēdējos 4 gados šai kultūrai daudz devušas arī Baltijas republikas, kuru labākie komponisti apbalvoti ar Staļina premijām. Par šiem sasniegumiem priecājas visa padomju tauta. Diskusija par masu dziesmu Rīgā pāraugusi sākotnējos ietvaros, tai būs svarīga nozīme, sekmējot šī žanra uzplaukumu ne vien Baltijā.

Ja noklausītie masu dziesmu koncerti kopā palīdz tomēr neapmierina, — turpināja V. Muradeli, — tad nedrīkst aizbildināties ar Baltijas republiku mazo pieredzi šajā virzienā. Visu brālīgo padomju tautu gūtā pieredze un sasniegumi ir varens atbalsts viņu virzībai uz priekšu.

Viens no galvenajiem atpazīšanas cēloņiem šajā ziņā ir tālāk vadošo dzejnieku un komponistu nepietiekošā uzmanība masu dziesmai, uz kuru vēl skatās, tā sakot, no augšas.

V. Muradeli atzina, ka vispārējais līmenis Baltijas republikās ir vienāds — atsevišķas dziesmas, īpatnēju meklējumu rezultātā tām katrai ir krietni sasniegumi, lai arī būtu masu dziesmu jautājumā tās spēr vēl tikai pašus pirmos soļus.

Tādu nosacījumu, ka masu dziesmai jābūt tikai vienbalsīgai, nav. Ja tautai ierasts dziedāšanas veids ir daudzbalss kora dziesma, tad tādas arī jārada. Tomēr vienmēr jāievēro, ka masu dziesmu izkopšanā jābūt ne vienpusības, sastinguma, vienveidības. Radoša izdoma, novatorisms, kas vispār padomju dzīvē, arī šeit ir izšķirošais.

Atzīstot, ka Baltijas republiku masu dziesmas ir tematiski vispusīgas un bagātas tautiskām intonācijām, Vissavienības KS sekretārs V. Kucharskis norādīja, ka patlaban šī žanra izkopšanā jāceļ trauksme pret jau pazīstamu motivu atdarināšanu, variāšanu. Arī šajos koncertos vairāk nekā 100 dzirdēto dziesmu vidū īpatnēju, oriģinālu dziesmu bija maz. Nav jāvairās izkopt masu kora dziesmas, jo arī partijai norādījums izteikta prasība radīt daudzbalss dziesmas. Tautas dziesmu tradīcijas šodien jāvirza tālāk, jāpaplašina, ko sekmīgi dara komponisti Muradeli, Mokrousovs u. c. Turvāk īpaši jāpievērš uzmanība padomju veco tautas dziesmu spilgtajam materiālam, redzams, ka komponisti tālu vēl nav izsmēluši un izmantojuši iespējas, ko tas sniedz. Tādēļ diskusija par svarīgākajiem masu dziesmu jautājumiem komponistu savienības jāturpina, nopietni studējot atsevišķas jaunrades problēmas.

Diskusijas noslēgumā runāja Mākslas lietu pārvaldes priekšnieks Fr. Rokpeļnis, aicinot komponistus plašākās pārrunās gūtos iespaidus no pieredzi likt lietā savā turpmākajā darbā un radīt masu dziesmas, kuras ar sajūsmu dziedās visa tauta, cildinot komunisma celtniecības un miera idejas. Padomju Dzimtenes un dižā Staļina laikmeta varenību.

Diskusijas gaitā ritēja spraigs sekciju darbs. Tajās iztirzāja latviešu, īgaunju un lietuvju komponistu jaunākās dziesmas.

Radošajās pārrunās piedalījās komponisti V. Muradeli, J. Mijutins, M. Jordanskis, muzikālās zinātnieki I. Iljins, V. Kucharskis un citi.

16. maijā visu delegāciju pienācīgi pieņēma plašu rezolūciju par Baltijas republiku komponistu un rakstnieku savienību konkrētajiem uzdevumiem padomju masu dziesmu attīstībā.

Stalīna premijas laureāti

ŠANDORS NADJS

PSRS valdība šogad piešķirusi Stalīna premijas laureātiem Kinas, Ungārijas un Francijas rakstniekiem, kuru darbi ir izcils ieguldījums ārzemju progresīvās literatūras attīstībā. Šo darbu vidū ir arī ungāru rakstnieka Sandora Nadja stāsts «Samierināšanās». Tā autors ir jauns prozaikšs, kas šajā laikā iemantojis plašu popularitāti savā dzimtenē. «Samierināšanās» ir viņa pirmais darbs, kas tulkojts krievu valodā.

Stāsta notelota mūsdienu Ungārijas zemnieku dzīvē. Iļimā — kādā no daudzajiem Ungārijas stepju ciemiem, kur muižnieki paaudzās paaudzēs verdzinājuši zemniekus, kur sausums un bēdas no laika gala bija ierasti cēloņi — aktīvi nodibinājuši lauksaimniecības kooperatīvu. Pateicoties viņu entuziasmam un padomju agronomiskās zinātnes sasniegumu ieviešanai, apūdepošanas sistēmas celtniecībai, Petefi vārda nosauktais kooperatīvs šajā laikā uzplaukst un līdz ar to nepārprotami pierāda visiem ciema iedzīvotājiem socialistiskās lielsaimniecības priekšrocības.

Pat aktīvākajam kooperatīva pretiniekam Istvanam Haidu šo notikumu gaismā pakāpeniski atveras acis un viņš arvien biežāk sāk šaubīties par savas nostājas pareizību. Istvans Haidu — agrākais muižas kuciēris, kas saņemis zemi tikai pēc tautas demokrātiskās valdības nodibināšanās, dedzīgi pieķēries savai saimniecībai, baldās zaudēt to, par ko saņēmis daudzus gadus.

Istvans Iestāšanās kooperatīvā atzina vēl viens apstāklis: Kalmans Juhasa, kooperatīva priekšsēdētājs, uzskata Haidu par ienaidnieku, jo tas ilgā laiku agitējis pret jauno pasākumu.

Kooperatīva biedru panākumi un viņa paša neveiksmes galā galā pārliecina Haidu par jauna ceļa pareizību. Partijas organizācija palīdz arī Kalmānam Juhasam saprast, ka Istvans Haidu, tāpat kā daudzi citi darba zemnieki, kas neapzinīgi uzklauzījuši kulaugu agitāciju, pēc būtības nevar būt un nav nekāds socialisms ienaidnieks. Stāstījums noslēdzas ar «pretinieku» izlīgšanu un Istvans Haidu uzņemšanu kooperatīvā.

Sandora Nadja neliels stāsts dziļi savijpo arī padomju lasītāju. Aiz ārēji vienkāršiem notikumiem tie slēpjas liela dzīves patiesība — milzīgs apvērsums zemnieku psiholoģijā, izšķiroši svarīgs solis socialisma pamatu celtniecībā tautas demokrātijas valstīs.

Iļimā sākusās lielas pārmaiņas! Arī padomju laudis nevar būt vienaldzīgi pret tām, jo viņi būtībā ir to līdzdalībnieki un pat ierosinātāji.

Pirms septiņiem gadiem padomju karavīri atbrīvoja Ungāriju no vācu fašistiskās okupācijas un reacionārās Herti kļīķes varas. Septiņus gadus mūsu Dzimtenes darbaļaudis nesavtīgi palīdz atjaunot un attīstīt Ungārijas, tāpat kā citu tautas demokrātijas valsti, ekonomiku. Tikai Padomju Savienības palīdzība un priekšzīme darīja iespējamās lielas pārmaiņas arī Iļimā.

Padomju laudis labi atceras kolektīvizācijas sākumus socialisma zemē, kas tik spilgti aprakstīti Solochova, Panferova un citu padomju rakstnieku daiļdarbos — šā perioda nemirstīgajos literārajos pieminekļos. Īpaši tuvs jaunā ungāru rakstnieka darbs ir latviešu lasītājam, kas Istvanā Haidu un citos stāsta varos ir kā vēlreiz sastop vecus paziņas — dažu Padomju Latvijas rakstnieku darbos attēlotu varoņu līdziniekus.

Protams, procesi, kas pašlaik norisinās Ungārijas un citu tautas demokrātijas valsti laukos, atšķiras no tiem, kurus pirms gadiem pārdzīvojuši padomju laudis. Taču šo procesu būtība ir viena. Un tieši šo būtību — darba zemnieku pakāpenisko, bet nelokāmo plevēšanos jaunajam, socialistiskajam dzīves ceļam — spilgti uztvēris un atsedzis stāsta autors.

Jaunais rakstnieks veiksmīgi atrisinājis visai sarežģītu māksliniecisku uzdevumu — neliela stāsta ietvaros parādīt dziļas sociālas un psiholoģiskas pārmaiņas dažādos zemniecisks slāņos. Šis darbs dod lasītājam priekšstatu par ungāru zemnieku, viņa dzīvi un darbu, par tiem nežēlīgajiem apstākļiem, kas kapitalisma laikā kropļojuši viņa raksturu, veidojuši to par

drūmu, sevi noslēgtu egoistu. Stāsts dod priekšstatu arī par jaunās dzīves īstenību, kurā šo zemnieku spārno gaisi, kolektīvi centieni, optimistiskas domas, celtniecības darba prieks.

Sandors Nádjs savā stāstā prātli izvirzījis no primitīvisma un schematisma. Viņa varoņi nav idealizēti. Tie ir reāli cilvēki ar saviem priekšiem un bēdām, ar labām un arī sliktām rakstura īpašībām.

Istvans Haidu pāraugšanu autors parādījis ļoti pārliecinoši un ar lielu psiholoģisku meistarību. Tīri individuālas dabas momentus — Istvans sievas Ilonas slimību, neražu Haidu tīrums, Istvans un Kalmāna Juhasa ķildu — viņš ievirzījis stāstā tā, ka tie ieguvuši principiālu, tipisku parādību nozīmi. Līdz ar to arī Istvans Haidu ar saviem maldiem, savām šaubām, savu viegli atzvaļinojamo pašceļu rēķini iezīmējas ne vien kā individuāls tēls, bet arī kā sociāli un psiholoģiski raksturīgs vispārināts raksturs.

Sandora Nadja māksliniecisko prasmi apliecina tas, ka viņš nevis atstāta, bet parāda savu varoņu domas, viņu pārdzīvojumus un rīcības cēloņus.

Par ievērojamu jaunā ungāru rakstnieka sasniegumu jāuzskata arī mēģinājums mākslinieciski parādīt partijas vadošo lomu lauksaimniecības socialistiskajā pārkārtošanā. Lai gan partijas darbinieku tēli visumā parādīti mazāk spilgti un individualizēti, tomēr arī viņu veidojumos neņemti šablonu, bet īstu mākslas patiesību.

Cilvēcis un saprotams, lasītājam no paša sākuma simpatisks ir kooperatīva partorgs Pals Božo. Lai arī viņam — jaunam komunistam — brīžiem vēl trūkst vajadzīgās noteiktības, tomēr šis partijas darbinieks vienmēr godīgi un enerģiski aizstāv partijas ģenerālo līniju pret visādiem izkropļojumiem. Virkne epizodu parāda, kādu milzīgu darbu Ungārijas komunisti veikuši zemnieku politiskajā audzināšanā, kādus lielus panākumus tie guvuši, pielietojot partijas galveno metodi — izskaidrošanas un pārliecināšanas metodi — lauku darbaļaudis apvienošanai cīņā par socialisma uzvaru.

Sandora Nadja lielākais nopelns ir tas, ka viņš prasīgi izmantojis visus mākslinieciskos līdzekļus, lai izceltu stāsta galveno ideju, lai parādītu, ka jaunais nemiltīgi aug, attīstās un neizbēgami uzvar veco, savu laiku pārdzīvojušo.

Autora tēlotie notikumi, galveno varoņu pārdzīvojumi un centieni liecina, ka drīz zajos visi Iļimāņu tūrumi.

Sandora Nadja stāsts, tāpat kā citu ārzemju rakstnieku — Stalīna premijas laureātu — darbi, nepārprotami rāda, ka tautas demokrātijas valsti un pat kapitalistisko zemju labākie rakstnieki sākuši sekmīgi apgūt socialistiskā realisma metodi. Sekojot padomju literatūras cildenajām tradīcijām, viņi arvien vairāk plevēšas savu tautu dzīvei un vajadzībām. Revolucionāro īstenības pārveidošanas ideju ledvesmoti, viņi rada paliekošas kultūras vērtības, kuras reizē ir arī ledarbiģi ieroči visas progresīvās cilvēces cīņā par mieru, demokrātiju un socialismu.

A. Lūdums

«ALI-BATIRS»

Latvijas PSR Valsts operas un baleta teātri

Visām padomju tautām plaši pazīstamas tataru pasakas. Tās pārtulkotas daudzās valodās, saistījušas un joprojām saista ar savu svaigumu, nacionālo kolorītu, interesanto sižetu, jo tajās atspoguļojusies tautas dzīve, cīņa pret jaunumu un netaisnību, sapni un centieni. Izmantojot H. Tukaja pasaku motīvus, uzrakstīts librets baletam «Ali-Batirs».

Baleta muziku komponējis jauns tataru komponists F. Jarulins. Viņam nebija lemts redzēt savu baletu uz skatuves. Komponists krita varoņa nāvē Lielā Tēvijas kara laikā. Viņa visai tālu aizvadīto darbu pabeidza V. Vlasovs un V. Fere, kas baletu orķestrēja.

Nesen mums radās izdevība skatīt baletu «Ali-Batirs» uz Latvijas PSR Valsts operas un baleta teātra skatuves, kur to inscenējis Stalīna premijas laureats baletmeistars Jevgeņijs Canga.

Inscentējās centies atklāt baleta tēlos tautas lielo vitālo spēku, parādīt, kā cilvēks uzvar jaunumu, cik aktīvs un bezbailīgs viņš ir cīņā par laimi.

Libretā krasi nošķirtas divas pasaules: pasaku pasaule, kurā dzīvo mežainis Suralē, raganas, meža garī, meitenes-putni, un cilvēku pasaule, reālā pasaule. Bija iespēja visa baleta inscenējuma pamatā likt pasakas un reālās dzīves pretstatījumu. Taču J. Canga centies baletu inscenēt realistiskā garā, atrodot atbalstu šādam traktējumam arī muzikālajā materiālā. Jāatzīmē, ka F. Jarulina muzika ir ļoti melodiska, dejiska un izteiksmīga; pēc sava rakstura tā ir īsti realistiska, tajā ļoti maz simboliskas elementu.

Vienotu stilu izrādē dod arī lris-kums, gaišais humors, kas aužas cauri visam baletam. J. Canga prātli ļoti labi ietvert un izteikt šo humoru gan tēlos, gan mīzanscenās un deju zīmējuma.

Sjuimbikē lomā redzam Stalīna premijas laureātu, Latvijas PSR Nopelniem bagātu mākslinieci A. Priedi un jauno baletdejojāju V. Vilciņu. A. Priedes sniegumā kā vienmēr redzam lielsku dejojumu, kas ir tehniski drošs, izteiksmīgs un plastisks. Viņas Sjuimbikē ir vienkārša, ļoti lriska būtne. Kā putns, tā meitene viņas sniegumā maz atšķiras viens no otra. Citādi traktēti tēli V. Vilciņa. Viņas varone sākumā ir it kā sasaistīta, atradamas kaut kādu jaunu spēku varā, viņas dejojums ir graciozs, plūdens, atgādina lenu lidojumu. Bet kad Sjuimbikē satiek Ali-Batiru un iemil to, viņa pārvēršas — dejojums kļūst straujā, brāzmais, kaislīgs, dinamisks, tajā it kā

atklājas jautrās un lepnās meltenes dvēsele. Šāds tēla traktējums ir vistuvāk uzveduma pamatdomai.

Dažādi traktē Ali-Batira lomu V. Ozoliņš un N. Korjagins. V. Ozoliņš sniegumā Ali-Batirs ir vairāk vispārināts, viņa ir maz vienkāršības, dzīves patiesīguma. Dejojājam ievērojams traucēklis ir viņa sliecība uz pazīstamiem baleta štamplēm. Istas jūtas viņš dažkārt aizstāj ar šo jūtu formālu izpaušmi. Taču jānorāda, ka V. Ozoliņš šajā baletā veiksmīgi apliecina savu teicamo baletdejojāja māku. Viņš viegli veic visgrūtākās variācijas. Lielāka ledzīlīnāšanās pašā tēla būtībā un tā pilnīgāka atveidošana varētu padarīt Ali-Batira lomu par vienu no labākajām V. Ozoliņa repertuārā.

Jaunā baletdejojāja N. Korjagina sniegumā Ali-Batira loma jāatzīst par lielu panākumu. Parādotes uz skatuves, jau sākot ar pirmo brīdi, Ali-Batirs — N. Korjagins valdzina ar savu dabiskumu, virsīģīgo vienkāršību, sīkumos pārdomāto, nesamāksloto izturēšanos. Viņa Ali-Batirs ir dziļi tautisks tēls. N. Korjagins apveltījis savu varoni ar tādām iezīmēm kā neļūlētu silsnību, atklātību, jautrību un labsirdību. Viņa sniegumā Ali-Batirs ir daudzpusīgs, dzīvs un izteiksmīgs. Ja V. Ozoliņš maz darījis, lai atsegtu Ali-Batira attieksmi pret Sjuimbikē, tad N. Korjagins dziļi un savilnoti parāda, kādu spēku viņam devusi mīlestība, cik bagātu un laimīgu tā padarījusi viņu.

V. Vilciņas un N. Korjagina nopelns ir tas, ka viņi prātuši parādīt savus tēlus attīstībā, dzīves dinamiskā.

Liekas gan, ka grūti būtu Suralē lomai atrast piemērotāku, vairāk atbilstošu tēlotāju nekā Stalīna premijas laureats, Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslinieks A. Ozoliņš. Suralē ir viens no labākajiem tēliem, ko radījis mākslinieks. Viņa panākumu pamatā ir dejas rakstura un tēla rakstura harmoniska apvienošana. A. Ozoliņa izveidotajā Suralē tēlā nav itin nekā tiši draudīga, nelaimi vēstoša, demoniska. Viņš var muļķoties, palaidgoties, bet var arī kaitēt ļaudīm. Mežaņa tēlā mākslinieks ietvēris daudz humora. Suralē «valdas» savā meža valstībā, tur viss ir pakļauts viņa varai, tur viņš ir spēks. Bet cik nožēlojami nīcīgs ir Suralē, kad Ali-Batirs uzvar viņu, un viņš ar baļķi iespietām rokām bezspēkā pieplok pie zemes, līdz zēlastību. Cik atjautīgs ir Suralē, izdomājot dažādus stīkus un nīkus, kad viņš muļķo apskurkušos vīrus Ali-Batira kāzās! Un cik bez-

palīdzīgs viņš ir atklātā cīņā pret cilvēkiem!

Arī Suralē tēla plastiskajā zīmējumā A. Ozoliņš atradis spilgtas krāsas. Mākslinieka dejas tehnika atklājas šajā lomā visā savā spēkā un daudzveidībā.

Labu sniegumu parāda Vedēju lomās abu sastāvu tēlotāji: J. Geldāne un G. Lomakins, kā arī T. Viņņa un L. Freimanis. Vedēju dejas, kas izveidota, izmantojot gandrīz vai vienīgi tataru folkloru, ir asprātīga un līksma. Ne jau veikti tai dāvā tik lielu atsaucību un piekrišanu skatītāji gan baleta izrādē, gan arī atsevišķos koncertpriekšnesumos.

Baletā «Ali-Batirs», kā jau minēts, plaši izmantota tataru folklorā. Lielāko tiesu folkloras materiāli likti pamatā kāzu ainām, dzīgtu deju, bērnu deju, vedēju deju, tāpat Ali-Batira u. c. deju. Bet arī te klasika nav pādzīta, nav izskausta. Tautas dejas un klasiskā dejas it kā lecauzs viena otrā, kas padara choreogrāfisko zīmējumu ļoti svaigu un neatkārtojami pievilcīgu.

Izrādes panākumus neapšaubāmi sekmējis diriģents, Stalīna premijas laureats, Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslinieks A. Jansons paveiktais darbs. Viņš prātli dziļi un pilnīgi atklāt baleta muzikālo materiālu. Orķestra sniegums viņa vadībā ir saskatnīgs un izteiksmīgs.

Skatuves ietēru baletam «Ali-Batirs» devis K. Miezītis. Mākslinieks bija aizbraucis uz Tatarijas AFSR, iepazīnās ar turienes dabu, studēja muzeju materiālus par republikas vēsturi, tautas tēpu paraugus. Tam bija liela nozīme izrādes skatuviskā ietērpā izveidošanā.

Baleta «Ali-Batirs» uzvedums ir viengabalains stils, ansambļa veidojuma, visu izrādes komponentu harmoniskā apvienojuma. Tiesa, tajā sastopami atsevišķi trūkumi. Tā, piemēram, baletmeistars pārslogojis Sjuimbikē un Ali-Batira duetus ar komplicētu partnera balstīšanu. Dažkārt māksliniekiem pat grūti tikt ar to galā, un tāpēc dejojums kļūst sasprindzināts, nebrīvs. Balstīšana, pacēlumi, kas parasti pauz jūtu kāpinājumu, paaugstinātu emocionāliti, zaudē savu nozīmi, ja tos lieto nevieta. Mazliet par ilgu turpinās putnu dejas otrā ainā, nav atrasts ass iekšējs raksturojums trim tenkotājam. Taču visi šie trūkumi ir viegli novēršami. Vajag tikai vēl rūpīgāk, vēl vērīgāk nosīpēt izrādē, lai balets «Ali-Batirs» ar pilnām tiesībām ierindotos vienā no pirmajām vietām teātra repertuārā. J. Markulāne

CĪŅA PAR PROGRESĪVU KULTURU ITALIJĀ

KARLO SALINARI,

Romas universitātes profesors

Stāvokli Italijas kultūras laukā raksturo no vienas puses klerikālās tumsības neapvaldītās demagoģijas pastiprināšanās un no otras puses — progresīvo spēku cīņas frontes paplašināšanās, lai aizstāvētu mūsdienu progresīvās kultūras sasniegumus un radītu Italijā apstākļus nacionālās kultūras brīvai attīstībai.

Agresīvā tumsnība pārtiek no jauna kara sagatavošanas politikas, ko Italijā piekopj itāliešu buržuāzijas visreakcionārākās grupas un Vatikāns ar ASV imperialistu līdzdalību; tā vērstā kā pret kultūras iestādēm, tā arī pret pašiem kultūras darbiem. Pārspīlētais kara budžets apriņ sabiedriskos līdzekļus, kuriem vajadzētu būt assignētiem kultūras pasākumiem, un tāpēc, nesāņemot nepieciešamo atbalstu, hroniski nīkulo pat tās vienkāršās pieticīgās kultūras iestādes, kuras pagājušajā gadsimtā un šā gadsimta sākumā nodibinājuši liberalā buržuāzijas skolas, muzikālie un dramatiskie teātri, zinātniskie pētnieciskie un vēstures institūti, bibliotēkas un muzeji, klubi, izstādes.

Valdības apindas Italijā atbalsta visus pseidoliterāros, pseidofilozofiskos, pseidozinātniskos novirzienus, kas veic graujošu darbību un vērsas pret zinātniskās domas galvenajiem sasniegumiem, aprobežo kritikas garu, sludina, ka cilvēks pašā spēkiem nevarot izprast pasauli un vēstures notikumus. Tie aicina atgriezties pie iracionalā, pie aizspriedumiem, pie brīnumiem, izplata neticību cilvēka patiesajām iespējām izziņāt īstenību, kultīvē padēvīgas un pasīvas gaidīšanas, dziļā izmisuma stāvokli, ieslēdzenu misticismā. Pret tām Italijas vīrsaugstāk kvalificētās intelligences grupas, kas saistītas ar itāliešu laicīgās domas tradīcijām un kas ne-

labprāt cieš klerikālo tumsu kundzību un kosmopolitu gara ražojumus, laiž darbā korupcijas, šantažas un lebedēšanas līdzekļus, bet, kad tas neizdodas, pūlas piespiest tās novērsties no Italijas īstenības aktualajām un asajām problemām. Tās kārdina ar mitu par iespēju ieslēgties «zilokaula tornī», kas it kā ļaustot intelligentam saglabāt neskartu savu «brīvību», paliekot ārpus cīņas. Atkal uzpeld virspusē vecie fašistiskās «kultūras» pārstāvji, strādnieku šķiras nodevēji, literāti, kas pazuudējuši jebkādu prestižu, visu sugu chameleoni.

Kērdamās pie policeiskām represijām, reakcija cenšas nepieļaut progresīvo strāvu attīstību mākslā, cenšas aizkavēt kontakta nodibināšanos starp darbaļaudīm un progresīvo kultūru. Pietīks, ja sauksim atmiņā pašus pēdējos faktus: aizliegumu uzvest Italijā vācu progresīvā dramaturģa Brechta pretkara dramu, uzturēšanās laika saīsināšanu padomju māksliniekiem Italijā, mēģinājumu izsūtīt no Italijas Pablo Nerudu, valdības izdoto aizliegumu sarīkot Italijā starptautisku kongresu par reliģiju vēsturi, aizliegumu lietot skolās pazīstamā literāta profesora Sapeno antoloģiju.

Pret šo tumsnības karagājienu izveidojas aizvien plašāka pretestības fronte. Šīs frontes divi pamatelementi ir: plašo tautas masu kulturalo prasību straujā augšana, kas notiek ar demokrātisko organizāciju starpniecību, un marksistiskā-jepiniskās domas darbu aizvien plašāka izplatīšanās Italijā. Atbrīvošanas kustība un itāliešu tautas

lielā cīņa par demokrātiju, mieru, savas ekonomikas neatkarību un atjaunošanu, Italijas komunistiskās partijas vadīto lautas masu aizvien pieaugošā loma visdažādākajās valsts dzīves izpaušmēs izraisījusi ievērojamas izmaiņas kultūras laukā: rodas jauna tematika literatūras un mākslas darbiem, veidojas jauna tipa intelligēncē, kas dziļi saistīta ar strādnieku šķiru, mainās noskapojums vecajā intelligēncē, kas nevar nereklināties ar jaunu lasītāju un skatītāju rašanos, ar to jaunajām prasībām, ar izmaiņījušos stāvokli. Acīm redzams pierādījums tam ir sevi noslēgtās individualistiskās dzejas, formalistiskās prozas, abstraktās glezniecības un amerikanizētās kino mākslas krīze.

Pēdējā laikā svarīgākais kultūras dzīves notikums Italijā bija Marksa un Engēla galveno darbu pareiza pārtulkošana, kurus socialdemokrātiskie revizionisti agrāk bija sagrozījuši. Plaši izplatās V. I. Lepina Raksti. Laisti klajā J. V. Stalīna Rakstu pirmie 5 sējumi, kas nozīmīgi ietekmēja zemes politisko un kultūras dzīvi, darbaļaudu politisko audzināšanu.

Tajā pašā laikā jāatzīmē Antonio Gramši «Cietuma burtiņi» izdošana 6 sējumos, kuras iegūt aizvien plašāku nozīmi Italijas politiskās un kultūras dzīves darbinieku vidū. Marksistiskais novērtējums, ko Gramši devis par atkalapvienošanās periodu, par sava laika itāliešu literatūru, viņa analīze par itāliešu intelligēncē veidošanās procesu, Dienviditalijas problēmas analīze, tāpat analīze jautājumā par vienotas nacionālās valsts radīšanu, par itāliešu buržuāzijas nespēju būt par nācijas vadītāju, kļuvusi par studiju un

Turpinājums 3. lapa pusē

Patīgs mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem

Piezīmes sakarā ar Kuldīgas dramatiskā kolektīva izrādi

Plašumā un dziļumā vērsas mūsu mākslinieciskā pašdarbība. Tās augsto līmeni visā Padomju Savienībā spilgti apliecina pagājušā gada skate Maskavā. Arī mūsu republikā vērojams straujais mākslinieciskās pašdarbības uzplaukums. Ap 1100 dramatisko kolektīvu vien aptver pāri par 25.000 daļinieku. Sistemātiski rīkotās skates apina masu interesi un ceļ darbu māksliniecisko kvalitāti. Radikāli uzlabojusies kolektīvu vadība — tur redzam profesionāli sagatavotus cilvēkus. Pulciņi darbojas sistemātiski, plānveidīgi. Raksturīga ir tieksme strādāt ne vien tikai ar mazajām formām, bet ar vairākcēlienu lugu.

Uzplaucis arī Kuldīgas rajona kultūras nama dramatiskais kolektīvs, kur nesen redzējām viesojamies Rīgā ar N. Kulčenko komedijas «Mūsu jūrmala» izrādi (mākslinieciskais vadītājs — O. Lēpa, režisore — A. Peika).

Par viņu sniegumu vispirms sakāms, ka izvēlētais lugas vērtību mazina vai rākas neatrisinātās situācijas un zināms šablonisms, bet tajā ir labs, veselīgs kodols. Ar raito darbību un dzīvi zīmētiem raksturiem tā paver kolektīvam plašas iespējas. Savēlot vienkopu tos uzdevumus, kuri nostājas ikvienas izrādes tēlotāju un režijas priekšā, jāatzīmē 3 svarīgi elementi: ideja, raksturi, notikums.

Ideja ir lugu ietvertu konfliktu un cīņu novērtējums, tā ir doma, kuras dēļ luga uzrakstīta un kura skatītājam jāņem līdz, aizņemot no izrādes. Kulčenko komedijā ietverta doma par jaunā uzvaru pār veco, par to, kā biedriski saliedētais zvejnieku posms novatoru izgudrotāja Iljas vadībā uzveic pēdējās kolchoza priekšsēdētāja atpūlību, birokrātismu, tērāšanās sevī. Svarīga, aktuāla tēma! Un izrādē skatītājs to nedrīkst uzvert vienīgi no teksta. Ideja jāizvērtē no visas izrādes kā vienota mākslas darba.

Režisore A. Peika pareizi pasvīturojusi posma biedriskumu, sadarbību — labi atrisinātā sapulces aina. Domu par zvejnieku ciešo draudzību skatītājs te jau secinājis no visas ainas darbības un tikai tad dzird tekstā šīs darbības vispārīgumu — «Viens par visiem, visi par vienu» — tā mēs dzīvojam!, kā saka viens no zvejniekiem. Šī frāze izaug no vispārējā noskaņojuma un veicina idejas attīstību. Taču bieži vēl izrādē tikai teksts vien runā par varoņu nostāju, viņu domām, jo pietrūkst nākošā mums aplūkojamā elementa — raksturu, kas attiecīgajiem vārdiem dotu iedarbes spēku. Vēl doti spilgti, tipiski raksturi,

kurā atspoguļojas apstākļi, kuros dzīvo attiecīgais cilvēks, kurā atklājas viņa galvenās tieksmes, uzskati, kā arī parādās ārējās pazīmes, veldot to, ko var saukt par skatuves tēlu — tas ir sarežģīts un grūts uzdevums. Ne katram aktierim arī profesionālajā teātrī tas pa spēkam. Bet tieksmi lezīmēt raksturus, radīt interesantus tēlus redzam arī labākajos pašdarbības kolektīvos. Tomēr vairākums vēl izlīdzas ar to, ka tēlotāji, neatkarīgi no lomas, uz skatuves, tā sakot, «atkārto paši sevi».

Apskatāmajā uzvedumā izveidoti daži itin lezīmīgi raksturi (A. Lēpiņš — Bezimjannija vectēvs, M. Vecā — Cipēks, pa daļai arī J. Konrada — kolchoza priekšsēdētājs un H. Ceriņa — Ilja Dobrochodovs), bet daudzi vēl stāv patālu no tiem cilvēkiem, kādus, lugu rakstot, iedomājies autors. Šis apstāklis nepalīdz attīstīt ideju. Apgūt raksturus — dzīvus, spilgtus cilvēku tēlus — ir daudzu kolektīvu jaunrades darba uzdevums.

Darbību, kurā pēdējās lugu tēlotie cilvēki, virza uz priekšu tur leivertais notikums, tās norises, kas seko viena otrai un dod iemeslu pret tam dažādi izturēties un rīkoties tālāk. Luga «Mūsu jūrmala» notikumu ir daudz. Piemēram, katastrofa ar Iljas izgudroto vadu, kas notikusi pirms lugas sākuma un liekda visu darbību, tāpat vēlākās neveiksmes un veiksmes jūrā, notikumi personu individuālajās līnijās, piemēram, Iljas pārpratus, uzliktot par netaisnās korespondences autori savu iemīļoto u. c. Pareizi neizmēģināt un nenovērtēt notikumu, nav iespējams skaidri pārraidīt skatītājam galveno domu, kas izriet no notikumu secības. Te jāatzīmē dažas raksturīgas kļūdas kuldīdznieku sniegumā. Piemēram, 1. cēlīna darbību zīmīgi raksturo kāda frāze lugas tekstā — «Visi kaut kur staidzas, rosās». Šai rošībā izpaužas zvejnieku vēlēšanās izlabot notikumu kļūmi, kas izriet no lepriskās notikuma — katastrofas. Bet uz skatuves lielāko cēlīna daļu valda gausums,

pašapmierinātība. Tas ir nepareizs svarīgā, visu posmu skarošā notikuma novērtējums, tas neļauj arī skatītājam saprast un novērtēt šo notikumu.

Daudz nepareizību arī tālāko atgādājumu uzverē. Piemēram, mazā Cipēka draudzene Asja, uzzinājusi, ka viņš jūrā smagi cietis, dodas viņu apraudzīt gluži mierīgi, vienaldzīgi. Tēlotāja V. Mellere nepietiekami novērtē Asjas dzīvē ienākušo notikumu. III cēlīnā ierodas Fedja un paziņo zvejniekiem, ka gājis bojā enkurkuģis, taču zvejniekos neredzam nekādas pārmaiņas.

Bet ne tik vien norišu ir lugu kā šē piemēritie svarīgie, darbību virzošie notikumi, kuri veldo lugas sižetu. Visa luga piesātināta sīkām norisēm, kuras meklējot, nonākam līdz pašai mazākajai, bet arī svarīgākajai sastāvdaļai — tālā aktiera meistarības sistēmā, kuru radījis K. S. Staņislavskis. Šo sastāvdaļu pieņemts saukt par fizisko jeb psicho-fizisko darbību. Ar to mums jāsaprot psihiski aktīva vienas personas iedarbība uz otru, jāsaprot tas aktīvais stāvoklis, kādā atrodas cilvēks, kas katrā atsevišķā momentā veic kādu kaut sīku, tomēr konkrētu uzdevumu, jāsaprot viss, ar kā palīdzību mēs paglābjamies no skatuves darbā kaitīgās «vispārīgā jūtas spēles».

Analizējamā izrādē šai novadā varam novērot šādas parādības:

Pirmkārt, tēlotājos redzam zināmu vienkāršību, nepiespētību. Tas ir labi. Bet vienkāršība nedrīkst noslīdēt līdz pasivitātei. Tā, piemēram, L. Beļevics (Konstantina Stepanoviča lomā) ir ļoti mierīgs, nosvērts, simpatisks, viņš nekad neuzspēlē, bet arī maz pasaka, ne lerosina, paliek tikai konstatētājs, ne virzītājs, kādam jābūt šim zvejnieku vadītājam. Vienaldzība pavīd arī H. Ceriņa tēlojumā (posma vadītājs Ilja). Labāki aktīvas vienkāršības piemēri ir V. Konrbergas (Marija) Isā, bet diezgan dzīvā saruna ar savu iemīļoto un P. Akota izturēšanās Gajima lomā. Viņa vienkāršais sirsnīgais tonis asā mo-

mentā zvejnieku sapulcē ir visai pārlicenošs. Te varam runāt par sekmīgi atrisinātu piemērošanos — ir labi, ka tēlotājs spraigā, uzbudinājuma pilnā brīdī nekildz, bet atrod citas krāsas, kā dedzīgi aizstāvēt savu pārliecību.

Pasīvās vienkāršības pretstats ir uzspēlētā aktivitāte, enerģisks tonis, skaļums, zināma savijpojuma iluzija, kas neļauj no partnera un apstākļu novērtējuma, netiecas uz partneri, bet paliek tikai sevi, jo ir radīta mākslīgi. Tāds, piemēram, ir J. Konrada tēlojums kolchoza priekšsēdētāja lomā. Redzam viņa prasmi izraisīt emocionāliti vai jadzīgā momentā, bet tās pamatā — štamps, kas rezultātā rada uzspēli.

Treškārt, novērojam zināmu sasprindzinātību, neatrastību, kura kā nevēlams pavadoņs bieži piemājo pašdarbībā. Neatrastis ir V. Roze Fedjas lomā. Sava veldā kautrība nomāc posma vadītāja Iljas un skolotāja Ajas (V. Rokalne) kopējos skatus, kuros jāizpaužas sirsnīgas mīlestības attiecībām. Šo skatu nedrošība izaug no tā, ka tēlotāji bieži nespēj noticēt tiem apstākļiem, kādi ir lugu, nespēj atteikties no sevis, no tās neērtības sajūtas, ka, lūk, mani novēro skatītājs. Šo spēju vajag vingrināt pulciņā metodiskajā darbā.

Ceturtkārt, gribas atgādināt tādu svarīgu fiziskās darbības izpausmes veldu kā darbošanos ar vārdi. Tā cieši saistīta ar tiem pašiem gribas uzdevumiem, kas rosina jebkuru darbību, saistīta ar dzīvu vēlēšanos aizstāvēt savu domu, ietekmēt partneri. Bet ļoti bieži uz skatuves dzirdam tādu runas veldu, kuru profesionālajā teātrī dēvē par «slidošo frāzi». Šis nosaukums ir zīmīgs, jo šādās frāzēs runas intonācija ir ar tendenci uz leju, frāze it kā apstāst sevī, nesatur to rosinātāju beigu akcentu, kas pamudina rīkoties. Ieklausoties, piemēram, zivju apstrādes specialista Andreja (tēlo H. Miltovičs) runā, kad viņš sapulcē aizstā savu uzskatu, dzirdam šo konstatētāju, nevis aktīvo, uzbrūkošo intonāciju.

Spēcīgs pašdarbības ansamblis

Cēsu rajona kultūras nama pašdarbības ansamblis pēdējos gados izveidojies par vienu no labākajiem tautas skatuves mākslas pulciņiem Rīgas apgabalā. Labi sagatavotās izrādes noskatījušies ne vien simtiem cēsnieku, bet arī kaimiņu rajonu — Valmieras, Limbažu, Gaujienas, Ergļu, Siguldas, Smiltēnes, Rūjienas, Alūksnes, Pļaviņu iedzīvotāji. Pagājušajā

gadā vien ansamblis sniedzis vairāk nekā 50 izrāžu 12.000 skatītājiem. Lai celtu pašdarbības aktieru politiski idejisko un māksliniecisko zināšanu līmeni, pie kultūras nama darbojas dramatiskie kursi. Tos apmeklē gandrīz visi ansambļa dalībnieki, apgūstot socialistiskā realisma mākslas pamatus, krievu teātra vēsturi, aktiera un režisora darba metodes, izrunas tehniku, ritma un grima mācību.

Nule ansamblis režisora E. Krastiņa vadībā pabeidzis testudēt V. Sobko lugu «Aiz tālās frontes». Pirmizrāde paredzēta šovakar Cēsu kultūras namā. Jaunais uzvedums ir ievērojams solis uz priekšu cēsnieku dramatisma ansambļa attīstībā.

ra un režisora darba metodes, izrunas tehniku, ritma un grima mācību.

Nule ansamblis režisora E. Krastiņa vadībā pabeidzis testudēt V. Sobko lugu «Aiz tālās frontes». Pirmizrāde paredzēta šovakar Cēsu kultūras namā. Jaunais uzvedums ir ievērojams solis uz priekšu cēsnieku dramatisma ansambļa attīstībā.

pētīšanas objektu ne vien komunistiem, bet arī visiem italiešu kultūras darbiniekiem. Gramši darbi atstāj atzīven lielāku ietekmi uz literatūras un mākslas kritikas orientāciju. Plašu popularitāti inteligences vidū ieguvusi marksistiskie žurnāli.

Liela ietekme uz kultūras dzīvi Itālijā ir italiešu tautas iepazīstināšanai ar padomju kultūru, ko izdara ar daudzu pasākumu palīdzību. Sevišķi labi izdevās divi pasākumi, kuros noorganizēja biedrība «Itālija-PSRS»: pirmais no tiem bija informatīva konference par padomju zinātnieku jaunākajiem darbiem un pētījumiem, kas notika Florencē 1950. gada novembrī un kurā piedalījās daudzi ievērojami Itālijas zinātnes un mākslas darbinieki ar dažādiem politiskiem uzskatiem, un otrs — konference Siennā par padomju skolas un pedagogijas jautājumiem šā gada sākumā, uz kuru no visām Itālijas malām ieradās vairāk nekā 600 delegātu, kas savā vairākumā nebija komunisti.

Kinematografijas laukā realistiskā skola, kas tieši vai netieši atrodas demokratisks kustības ietekmē, ne tikai lektoros tie hegemoniju savā zemē, bet, pateicoties tādām filmām kā «Roma — atklāta pilsēta», «Brīnums Milanā», «Paiza», «Velospedu zagļi», «Uzmanību, bandīti!», «Lūkuma vārdā» un pēdējai lielākajai filmai «Roma pulksten 11», arī starptautiskā mērogā ieguvusi prestižu, kāda tai pagātnē nav bijis.

Aizvien lielāku svaru demokratisks virziens iegūst arī tēlotājas mākslās. Šo virzienu tagad pārstāv liela daļa vispazīstamāko gleznotāju un tēlnieku. Un tajā laikā, kad realistiskā strāva kvantitatīvi un kvalitatīvi aug (to skaidri parādījušas pēdējās izstādes), abstrakcionistu strāva aizvien vairāk

saiest. Tā atzīven skaidrāk un noteiktāk sadalās divās grupās, no kurām viena bez ierunām kalpo buržuaziskās mākslas un baznīcas prasībām, turpretim otra, kaut arī abstraktā formā, cenšas ietvert mākslā progresīvu saturu, temas, kas saistīti ar masu cīņu.

Kaut gan arī literatūras laukā ir progresīvi darbi, nevar teikt, ka literatūrā demokratiskā kustība būtu iekarojusi tādas pozīcijas, ko varētu salīdzināt ar tās pozīcijām kino mākslā un glezniecībā. Taču nedrīkst aizmirst, ka progresīvā literatūra zaudējusi divus savus labākos pārstāvjus, kas miruši pašos spēka gados, viņu daiļrades brieduma laikā — Cezari Pavezi un Frančesko Jovini (pēdējā grāmata «Terre del sacramento» ir viens no labākajiem pēckara literatūras darbiem).

Muzikas nozarē jāpiemin jaunā komponista komunistu Mario Zafreda «Kantate par mieru», kas gūst lielus panākumus.

Sekmīgi norit pētījumi strādnieku kustības vēstures laukā. Ar šiem jautājumiem nodarbojas speciāls žurnāls. Svarīgu darbu veic Gramši institūts Romā, tā arhīvs un bibliotēka, kā arī Feltrinelli bibliotēka Milanā, kas kļuvusi par vienu no strādnieku kustības vēstures pētīšanas centriem.

Visnopietnākā pieredze uzkrāta cīņā par galveno kultūras iestāžu aizstāvēšanu un par to darba uzlabošanu. Cīņai par skolas aizstāvēšanu Itālijā radīta vienota fronte, sākot ar liberāliem un beidzot ar komunistiem, kas cīnās pret klerikālu kundzību tautas izglītībā, par laicīgās skolas nostiprināšanu, par četrglasiem un piecklasīgām pamatskolām visās apdzīvotajās vietās. Sevišķi sekmi noritēja nacionālā konference par filozofijas zinātņu mācīšanas jautājumiem, kurā pret klerikālo dogmatismu vērsās daudzu filozofisko virzienu pārstāvji, sākot ar idealistiem, Benedeto

Kročes piekritējiem un beidzot ar marksistiem, kā arī Livornā notikusi skolotāju konference, kurā piedalījās pārstāvji no 60 Itālijas provincēm, kas nāca klajā ar prasību nodrošināt visiem iespēju mācīties.

Sevišķi smags ir kultūras organizāciju stāvoklis Dienviditālijā. Manifestā, kas aicināja garīgā darba darītājus pulcēties konference «Intelligence un Dienviditālija», norādīti: «Dzīves līmeņa pazemināšanās, gadsimtiem ilgā nedomājamā šīs valsts daļas atpalicība atņem kuru katru nākotnes perspektīvu Dienviditālijas un salu intelligentei. Statistiskie dati liecina, ka tur ir tikai viena slimnīcas gulta uz katru tūkstoš iedzīvotāju. 2.991 Dienviditālijas kopienā, tāpat kā arī salu kopienās sanitārā aizsardzība ir pilnīgi nepietiekama... Dažās apdzīvotās vietās vairāk nekā 45 procenti iedzīvotāju ir analfabēti. Likums par obligāto izglītību tur skan kā izsmiekls. Daudzās kopienās nav skolu, bet tur, kur skolas ir, tajās ir pilnīgi nepietiekams klasu skaits. Dažās kopienās skolnieki mācās telpās, kas var sagāzties un kur valda neciešami sanitāri apstākļi. Tajā pašā laikā desmitiem tūkstošiem ārstu, pamatskolu skolotāju, brīvo profesiju pārstāvju jau vairākus gadus ir bezdarbnieki... Universitātes un augstākās mācību iestādes atrodas bēdīgā stāvoklī, tehniskās, profesionālās un tautas skolas, kuru skaits ir nepietiekams, nožēlojami veģetē, tās no šīm skolām, kas daļēji vai pilnīgi sagrautas karā, netiek atjaunotas.»

Si konference, kas notika Neapoles universitatē 16. un 17. februārī, nozīmē, ka liks sākums Dienviditālijas intelligences kustībai par tai izvirzīto problēmu atrisināšanu, par kultūras pacēlumu Itālijas dienvidos. Konferenču bija raksturīga ne vien izcilāko kultūras darbinieku līdzdalība tās darbībā, bet arī tas apstāklis, ka tajā pēd-

lījās ap lūkstoš vidusskolu skolotāju, ārstu, inženieru, žurnālistu, jauno provinces rakstnieku un mākslinieku. Konferencē pieņemts lēmums nodibināt «Centru kultūras aizstāvēšanai Dienviditālijā».

Sevišķi nozīmīgu vērtību ieguvusi kustība par plašo tautas masu kultūras līmeņa celšanu. Patlaban demokratisks organizācijas sarakojušas vairākus pasākumus, lai palielinātu grāmatu masveida izplatīšanu, un tagad veic priekšdarbus lielai kampaņai «grāmatu mēnesis». Šis kampaņas modina dziļu sabiedrības un, dabiski, arī izdevēju, rakstnieku un grāmatu veikal īpašnieku interesi.

Apspriedē, kas notika pagājušā gada decembrī Forlī pilsētā, tika nodibināts «Tautas izrāžu centrs», kas sprauž sev par mērķi apvienot, saliedēt ap sevi daudzās zemes malās pastāvošos arodbiedrību, kooperatīvu, slieviešu un jaunatnes demokratisko organizāciju nodibinātos pašdarbības dramatiskos pulciņus, korus un deju kolektīvus, orķestrus utt., radīt jaunus mākslinieciskās pašdarbības kolektīvus, vadīt to darbību. Šajā nozarē jāatzīmē slāvējamie panākumi, kādus guvis laikraksta «Unitas» noorganizētais «masu teātra» konkurss, kurā piedalījās daudzi teātru kolektīvi, kas parādīja, ka tie sasnieguši nozīmīgu rezultātu.

Jaunatnes kultūras olimpiādes, kurās piedalās visu virzienu jaunatne, atklājušas ne mazumu jaunekļu un jaunu, kam ir dotības darboties glezniecībā un literatūrā. Kļūdamas aizvien populārākas, šīs olimpiādes sekmē jauno spēku nostiprināšanos Itālijas kultūrā, kuri liet cīņā par jaunu kultūru, kas cieši saistīta ar tautu, ar tās cērībām.

Sie pasākumi ne tikai caļ masu kultūras līmeni, bet arī ietekmē vecās intelligences plašus slāņus.

Jāatzīmē pūliņi, kuru rezultātā Dženovas strādnieki, kooperatīvi un demo-

Piektkārt, jāpievēršas tādiem darbības izpausmes veidiem kā kustības, rīkošanās ar priekšmetiem u. c. Katra sīkāka kustība atspoguļo mūsu psihes iekšējo procesu un dod par tā norisi zināmu nojēgu skatītājam. Kustīgums, darbošanās ar priekšmetiem bez iekšēja attaisnojuma, bez vajadzības un mērķa uz skatuves par darbību netiek uzliktots. Ieviešot fizisko darbību metodi pašdarbības kolektīvos, režisori bieži jāuc šo psiholoģisko procesu ar vienkāršām izdarībām. Bieži aktieriem liek izpildīt dažādas kustības, darboties ap saimniecības priekšmetiem, stāvēt ap skatuvi, nosaukt šīs kustības par fiziskām darbībām. Tādas darbības, ja tās nerodas kā noteiktas iekšējās nepieciešamības rezultāts, traucē psihiskās darbības procesu un novērs skatītāja uzmanību. Mazs piemērs: Gajims un Tatjana savas sarunas laikā rosās ap petrolejas lampu, šī darbība nepalīdz atklāt abu attiecības, tāpēc ir gluži lieka. No tādām darbībām jāvairās.

Beidzot, gribas aplūkot divus piemērus, kuros, kā liekas, vislabāk realizējas iepriekš minētie momenti. Tie ir: Vecā Bezimjannija, tēva lomā — A. Lēpiņš un zēna Cipēka lomā — M. Vecāls. Viņos redzam daudz pārliecinošas aktivitātes, redzam, ka Bezimjannija vectēvs pārliecina sarunas un ka viņš turpina darboties arī tad, kad nav teksta — pareizi viņš izturas pret apkārtējiem. M. Vecā tēlojumā laba skatuviskā uzmanība, viņš reaģē tieši uz notiekošo, nevis atceroties nospraustu spēli vai tekstus, tāpēc arī viņa lomā sprēgā tā neatsveramā pirmreizība, kas tik dārga ikvienā skatuves sniegumā. Neliels piemērs — Cipēks atver logu, lai parādītu Iljam kādu apģērba gabalu — zēns vispirms cieši paskatās, kā tas atverams, tad tikai to dara. Cik bieži mēs uz skatuves aizmirstam šo nelielo, Iso, bet ārkārtīgi svarīgo darbības ķēdes locekli — novērtēt objektu, pirms mēs uz to iedarbojamies. Bet šim momentam ir liela nozīme, gan tādā sīkā darbībā kā loga atvēršana, gan arī lielā skatā, kurā, pirms atbildam, jānovērtē otra teiktais, tikai tad jāatbild un jārikojas tālāk.

Iztirzātā kuldīdznieku izrādē pērnjust daudz vairāk uzslavas, nekā šajās kritiskajās piezīmēs izdevās pateikt. Bet izvirzītās domas var ierosināt arī citus kolektīvus pētīt meistarības jautājumus un tos praktiski atrisināt, lai arvien krāšņāku veldotu dramatisks pašdarbības jaunradi.

J. Runcis

kratiskās masu organizācijas savāca līdzekļus, kas bija nepieciešami, lai finansētu Karlo Licanī filmas «Uzmanību, bandīti!» uzņemšanu. Šajā filmā parādītas partizānu cīņas epizodes Li-gurijā.

Demokratisks intelligences un tautas masu cīņā, aizstāvēt Itālijas kultūru un cenošoties panākt tās atjaunošanu, nesaraucjami saistīta ar cīņu par mieru kā pirmo priekšnoteikumu kurai katrai kultūras attīstībai. Intelligences aizvien plašāk piedalās miera piekritēju pasākumos. Miera piekritēju kustība uzskata, ka kultūras aizstāvēšanas jautājumam ir sevišķi svarīga nozīme.

«Miera un atbrīvošanās asambleja», kas pulcējās Romā pagājušā gada novembrī, pieņēma rezolūciju, kurā prasā, lai valdība pieņemtu miera budžetu zinātnes, literatūras un mākslas attīstībai. Amerikāņu karaspēka okupēto Itālijas pilsētu pārstāvju apspriedē Livornā viens no darba kārtības punktiem bija jautājums par amerikāņu okupācijas postošo ietekmi uz šo pilsētu kultūras dzīvi. Liela nozīme bija pasākumiem, ko noorganizēja Florences kultūras darbinieki, aizstāvēt savas pilsētas mākslas bagātības pret jauna kara draudiem, tāpat dažādiem pasākumiem, kas sarīkoti Itālijā sakarā ar Igo, Gagoja un Leonardo da Vinči jubilejas dienām.

Vēl jāvelc ne mazums cīņā pret klerikālo tumsotību, lai sapulcinātu kopā visus progresīvo kultūras spēkus, lai iepazīstinātu italiešu ar socialistiskās kultūras sasniegumiem. Taču Itālijas intelligences darbojas aizvien aktīvāk, aizstāvēt mieru un savas zemes neatkarību, cīnoties par to, lai pārņemtu savās rokās un virzītu uz priekšu italiešu nacionālās kultūras lielas tradīcijas.

(No laikraksta «Par stingru mieru, par tautas demokrātiju» 1952. gada 9. maija numurā)

Tijas Bangas skatuves darba svētki

Buržuaziskajā Latvijā kādu laiku viņa strādāja bijušā Rīgas Jaunā teātra mājā viņai ļoti pazīstamajā jaunnodibinātajā Rīgas Dailes teātrī, ko vada Eduards Smiļģis un kura kūrās redzam lieldarīnī. Bet drīz vien mākslinieces nemiergars viņu aizvada citur, un Tija Banga gadu pa gadam darbojas vai visos galvenajos Latvijas teātros. Zīmīgi viņa buržuaziskās Latvijas teātra garāko posmu sauc par «tukšo komediju un moderno drēbju kultu» laiku. No saviem ilgajiem darba gadiem Tija Banga blakus jau slavenajiem meistariem ar sevišķu siltumu atceras jauno paaudzi, daudz viņa palīdzējusi dažādiem lauku un pilsētu skatuves kolektīviem, tuvs viņai kļuvis mūsu padomju laika Dailes teātris.

Tiju Bangu atceros no savas agrās jaunības laikiem, kad Rīgas Jaunajā teātrī savijpots skatījās Raiņa, Ibsena, Gorkija lugu izrādes. Tija Banga bija daudzstarainā, liesmainā Spidola Raiņa «Uguni un nakti» un trauslā Rutīna Hauptmanna «Nogrīmusajā zvanā», dzīvespriecīgā Zane («Pūt, vējiņi») un varonīgā Judīte Hebeļa dramā.

Tijas Bangas talants isti spīdolisks, apvienodams daudzas un dažādas īpašības, kas bieži vien liekas pilnīgi pretstatīgas. Maigam lirismam pretī sacērtas asas kaislības, bangainas nemierīgā, «Uguni un nakti» māksliniece taču tēlojusi Spidolu un Laimdotuli. Izcilus panākumus viņa guvusi krievu repertuārā, Lermontova, Čehova un Gorkija lugās. Pirms pirmā pasaules kara uz latviešu skatuves bieži parādījās holandieša Hermana Heijermansas lugas, kurās notēlots sīkburžuāzijas sabrukums. Arī te Tija Banga guvusi krietnas sekmes, patiesīgi, realistiķi attēlodama dzīvi. Viņa spēlējusi Sillera un Sekspira dramās, bijusi Ofelija «Hamletā», Ibsena Nora un Regina, Aspasijas Asja un Guna. Šais tēlos aizrāva Tijas Bangas temperaments, straujums, kaislīgums, kas ļāgim neatrāda istās harmonijas Aspasijas romantiskajā retorikā, bet saistīja ar patiesu pārdzīvojumu Ibsena «Norā» un «Spokos». Bet vislielākie Tijas Bangas panākumi meklējami un atrodamī viņas skaidri realistiskajos tēlos, tāpat Raiņa cildenībā, arī sīrnīgajā lirismā. Raiņa Arijū viņa tēlojusi «Induļa un Arijas» pirmizrādē (tāpat kā Spidolu «Uguns un nakti» pirmizrādē) un vēlāk atkal Dailes teātrī. Nepavisam viņai nav li-puši klāt nekādi formalistiski ērmi un vizuāli. Ar T. Bangu sapazīnos 1916. gadā Maskavā, un Kamerteātrī simbolista Inokentija Aņņenska lugas «Tamlirids Kitarods» izrādē nesaprašanās brīnījāmies par salauztajām aktieru kustībām, nedabīgo deklarāciju un kubistiskajām dekorācijām. Tija Banga vis-augstāk vērtē daļumu, kas izaug no dzīves patiesības.

Tija Banga darbojas tagad teātrī laikā, kad teātra māksla Padomju Savienībā sasniegusi viskrāšņāko uzplaukumu. Ar gandarījumu viņa redz, ka tās realistiskās latviešu skatuves mākslas tradīcijas, kas izaugušas un attīstījušas krievu teātra ietekmē un ar kuru savieno izcilāko latviešu meistaru sasniegumi, turpina veidoties tālāk. Vēlām māksliniecei ilgu mūžu, viņas radītie tēli dzīvo tautā.

J. Sudrabkalns

Belgavas teātrī iestudēta Tirso de Molinas komedija «Atjautīgā mīlēta». Attēlā E. Mercs (Bernardo) un E. Radziņa (Fenisa).

V. Lavrentjeva uzp.

Jaunas grāmatas

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

A. Upītis. Stāsti. (Krievu valodā.) 368 lpp. Maksā 4 rbj. 35 kap.
E. Birznieks-Upītis. Pastarīgā skolā. Ilustrējis J. Kīns. 112 lpp. Maksā 3 rbj.

Antikās literatūras antoloģija — II. Romiešu literatūra. Vāku zīmējis K. Goldmanis. 306 lpp. Maksā 12 rbj.
V. Bianki. Zilītes kalendārs. Tulkojis E. Birznieks-Upītis. Ilustrējis Z. Tālberga. 40 lpp. Maksā 1 rbj. 55 kap.

F. Kanonidiss. Stāsti par grieķu zēnu. Tulkojusi L. Oškalne. Vāku zīmējis A. Beļcova. Ilustrējis A. Korolins. 70 lpp. Maksā 60 kap.

Pāvils Vilips. Lielais lidojums. Ilustrējis E. Česnieks. 144 lpp. Maksā 6 rbj. 10 kap.

Bērnu rīti. Dziesmas, dzejas, dejas, rotaļas un vingrojumi. Pamatskolām (1.—4. klasei). Sakārtojušas J. Baltere un A. Blumfelde. M. Briedes vāks. 204 lpp. Maksā 5 rbj. 25 kap.

„Pūt, vējiņi“ Leningradā

Jaunais radošais Leningradiešu skatuves mākslas ansamblis — Leningradas komedijas kolektīvs — nesen stājis skatītāju priekšā ar jaunuzvedumu — latviešu Tautas dzejnieka Jāņa Raiņa lugas «Pūt, vējiņi» inscenējumu (lugu krievu valodā tulkojis Nikolajs Asejvs).

Izrādē, ko inscenējusi Krievijas PFSR Nopelniem bagātā māksliniece Natalija Raševska, lielā latviešu rakstnieka darbs traktēts kā sociāla drama, kas piesātināta ar dziļu cīņu, asiem konfliktiem, spēcīgām cilvēciskām kaislībām. Skatītājs redz divas nometnes, kuras vienu no otras šķir neatrisināmas pretrunas.

Tautiskuma tema, kas aužas cauri visam inscenējumam, palīdzējusi izvalīties no klūdām dramaturģa idejiskās un mākslinieciskās leceres traktējumā, pareizi atklāt lugas personāžu raksturus. Luga atrisināta realistiskos toņos. Spilgti izteiktās folkloristiskās iezīmes tomēr nepadara izrādi pār šauri nacionālu. «Pūt, vējiņi» Leningradiešu uzvedumā pāragu ģeogrāfiskos ietvarus un, piepildot autora iecerī, sniedz plaši vispārinātu episku gleznu, kas ir vienlīdz tuva un saprotama visām tautām. Tāpēc lugas skatījums ir pilnasinīgs arī mūsu dienās, tāpēc skatītājs tik dziļi reaģē uz visiem notikumiem, kas norisinās uz skatuves.

Krievijas PFSR Nopelniem bagātā māksliniece V. Bogdanova izveidojusi patiesīgu Orta tēlu. Viņas tēlotā Orta drosmīgi aizstāv mīļoto audzēkni un tās neapstrīdamās tiesības uz personīgu laimi. Izalcinājums, ko met acis apkārtējai vīdeli Orta-Bogdanova, ir pilnīgi pamatots un likumcīgs. Viņa saņem pret turīgo lauju patvaļu un netaisnīgumu.

Baibas loma, kurā pēc autora vārdiem ietverts viss labākais cilvēciskais, ir viena no visgrūtākajām lugu. Vajadzīga īsta meistarija, lai dziļi atklātu varones pārdzīvojumus, lai pilnībā parādītu valdzinājumu, kāds piemīt šai godīgajai, pašizliedzīgajai meitenī, lai spilgti noraksturotu traģediju, ko viņa pārdzīvo, upurējot sevi nerakstītu augstākās cilvēciskās morāles likumu vārdā. Aktīve J. Eismonte visumā sekmīgi veic savu uzdevumu. Viņas tēlojums, izturēšanās, intonācijas pietiekami izteiksmīgi iezīmē Baibas raksturu.

Uldis aktiera I. Rachlīna sniegumā ir pilns neapvaldītas enerģijas, spēka, kvēles un kaislības, viņa verd ziedošās jaunības alrāutīgais optimisms un valdzinošā dedzība. Un tomēr aktierim jāzskas pārmetums. Visā izrādē norisē viņš tikpat kā neizmānās.

Pareizus raksturojumus saviem tēliem pratuši atrast arī pārējie aktieri, kas piedalās šajā uzvedumā: V. Kosača (māte), M. Prochorova (Anda), N. Fišere (Zane), N. Valevska (Ciepa), A. Bojarskis (Gatiņš), J. Grišmanovskis (Didzis) u. c.

Teātra kolektīvs šā laikā sniedzis vairāk nekā 50 «Pūt, vējiņi» izrādes. Ar lieliem panākumiem J. Raiņa dziļi dzejisko lugu rāda Leningradas Estrades teātrī, pilsētas Kultūras pils un Kultūras nams, strādnieku klubos, uz Kronštates, Viborgas un citu Leningradas apkāmes pilsētu skatuves.

Pa kaimiņu republiku žurnālu slejām

СОВЕТСКАЯ УКРАИНА

Katru dienu mūsu radio un laikraksti sniedz aizvien jaunus ziņojumus par amerikāņu okupantu nedzirdētajām ļaundarībām Korejā. Sekojot hitlerisko briesmoņu neģēlīgajam paraugam, modernie cilvēkēdēji jenkli iznīcina ar napalmu mierīgas pilsētas un ciemus, slepkavo sievietes un bērnus. Viņi pie-lie-to gāzes — viņi sēj nāvi. Savā zveriskajā naidā pret mieru mīlošo cilvēci amerikāņu imperialisti pat pār-spejuši hitleriešus. Tagad viņi visas savas cerības saista ar bakterioloģisko karu.

Tajā pašā laikā mūsu valstī, uzvarē-jušā socialisma zemē, notiek daudz lie-lisku pasākumu. Mūsu tauta realizē lie-lo staļinisko dabas pārvēidošanas plā-nu. Top varenas, neredzētas jaudas elektriskās spēkstacijas — Staļingra-das, Kuibisevas, Turkmenijas, Kachov-kas HES. Kādreizējos tukšņēšos zāļo meži. Aug mūsu pilsētas. Maskava, Smolenskas laukumā, nodota ekspluatā-cijā pirmā augstceltne. Tīvojas nobei-gumam grandiozās augstceltnes būv-darbi Ļeņina kalnos, visā drīzumā tā kļūs par Maskavas Valsts universitātes mājvietu. Stājušās terindā jaunās metro stacijas. Kijevā strauji rit uz priekšu pilsētas centrālās magistrales — Kres-čatka atjaunošana. Padomju Ukrainas galvaspilsētas televīzijas centrs sāk sniegt savas pirmās pārraides.

Padomju laudis nododas mierīgam jauncelšmes darbam.

Mierīgā darba temats kļuvis par mūsu literatūras, miera literatūras, ne-atņemamu sastāvdaļu. Padomju lasītājs prasa no saviem rakstniekiem jaunas grāmatas, kas būtu veltītas komunisma dižceltnēm, grāmatas, kuras caurstrā-votu augsts partējiskums, bolševistiska degsmē.

Kijevā izdodamā žurnāla «Sovetskaja Ukraina» aprīļa numurā publicēta Leonida Višeslavskas poema «Kachov-kā ritaums». Padomju Ukrainas lite-ratūrā tas ir pirmais lielais darbs par topošo dižceltni.

Leonids Višeslavskis ietilpst to pa-domju dzejnieku pulkā, kuru talants izplauka un nobrieda Lielā Tēvijas kara gados. Kā Padomju Armijas virsnieks viņš nostāigāja slaveno kauju ceļu, piedalījās Ukrainas atbrīvošanā, cīņās par Polijas un Čehoslovākijas atbrīvošanu. Pēc kara gados Maskavā un Kijevā iznāca viņa dzeju grāmatas «Kaija», «Sapņotāju varoņdarbs», «Pasaules jaunība», «Dziesma no Dņe-p-ras krastiem» u. c.

Ukrāiņu lasītājs, kam Leonida Vi-šeslavskas daiļrade jau ļoti pazīstama, ar dziļu interesi sagaidīja viņa jauno poemu «Kachovkā ritaums». Tā ir poema ar grodu sīžetu, kuras galven-lās varonis — mūrnieku dzimtas pēc-tēcis un šā aroda meistars, Kachovkas HES slavenais celtnieks Ivans Maksi-movičs Rogoza.

Viņš mli savu darbu, mli savu dzim-to Kachovku. Viņš rūpīgi un uzmanīgi audzina jaunus strādniekus, māca viņus mīlēt un pilnveidot savu profesiju. Strādnieku jaunā paaudze cenšas apgūt vecā meistara ilggadīgo pieredzi. Viņi raugās uz to kā uz savu profesoru. Visi poeas varoņu centieni, visas viņu domas veltītas vienam mērķim — strādāt tā, lai atrastos komunisma celtnieku pirmajās rindās. Tas ir ikviena padomju cilvēka, mūsu sabiedrības locekļa, dzīves mērķis.

Viens no šiem vienkāršajiem patrio-tiem poemā ir Ivans Rogoza. Viņš ir lepnis par savu darbu, ar sīrsnīgu satraukumu vēro, kādus panākumus gūst viņa apmācītie jaunieši. No Kijevas ierodas Kachovkā slavenais mūr-nieks novators, pātrināto darba mērožu ieviešējs Ivans Stepanovičs Kovaļovs. Starp abiem meistariem — Rogozu un Kovaļovu — nodibinās sīrsnīga, dziļi principiāla draudzība — viena darba darītāju draudzība. Skaidra, gaiša mīl-estība mostas Natašas Drozdās sirdī. Viņas mīļotais ir jauns pulsis no Džan-kojas, pašas darba biedrs.

Poemas «Kachovkā ritaums» varoņi ir darbaļaudis, kuras vada cēla ideja. Ivans Rogoza kā īsts padomju cilvēks saprot, ka nevar, nedrīkst ap-mierināties ar sasniegto, ka jāapgūst Ivana Kovaļova jaunā novatoriskā me-tode. Attīstot poeas sīžetu, Leonids Višeslavskis parāda, kā kļūst viens o-t-ram tuvi šie vienkāršie cilvēki, kuras vieno centieni veikt pēc iespējas vai-rāk savas mīļotās Padomju Dzimtenes labā. Vieni poeas varoņi dziļi jo dziļi izprot, kādā lielā un brīnīšķīgā darbā viņi piedalās, cik daudz pūliņu jāliek lietā, lai attaisnotu partijas, tautas uz-ticību.

Jaunceltnes jaunieši izturas ar dziļu cieņu pret saviem audzinātājiem Rogo-zu un Kovaļovu. Jaunie strādnieki sa-prot, cik daudz viņiem devuši šie ple-redzes bagātie, sīrsnīgie vecie meistari.

Leonida Višeslavskas poemā ir ne-mazums lirisku blakus temu. Taču arī tās nav pieskaitāmas «tirajai lirikai», bet cieši saistītas ar visu poeas pa-matsaturu, ar celtnieku darbu, ar Ka-chovkas nākotni. Par piemēru te var noderēt poeas trešās daļas trešā noda-la, kurā autors stāsta par tās jauno varoņu dzimstošo mīlestību.

Daudzās vietās poemā jūtams, cik labvēlīgu ietekmi uz dzejnieku atstājuši ukraiņu tautas dzejas labākie paraugi.

Poemas izskaņā ir dziļi optimistiska, tās noieigums uzrakstīts ar lielu, ne-vīlīgotu savijpījumu, skan no pašam sirds dziļēm:

Un jaunie iemītnieki sajūt,
ka tur pa liksmo zāpo klaju
ne saule vien pār upe nāk,
bet komunisma ausma cēla,
kas tuvināta darbā kvēla.
Tepat tā savu gaitu sāk!
Un meistari ar blāzmu tiekas,
un jaunais nams tiem pēkšņi lieka
pie bezgalīga ūdens celts, —
dzird zvadzam enkurķēdes skaļas,
un nams pa dzimtām stepēm zalām
kā kuteris pa jūru peld.
Un, lūk, pa jūma logu mājā
jau dambi redz kā kuģa klājā.

Poema «Kachovkā ritaums» ir ne-apšaubāms jauns sasniegums talantīgā Kijevas dzejnieka daiļradē. Taču jāiz-saka vēlējumus, lai autors, sagatavojot šo darbu atsevišķam izdevumam, pla-šāk un pilnīgāk parādītu tajā «biedru no partijas komitejas» — Belovu.

Žurnāls «Sovetskaja Ukraina», pub-licēdams savās slejās Leonida Više-slavskas poeomu «Kachovkā ritaums», devīs iespēju lasītājiem iepazīties ar dzejas darbu, kurā atspoguļojas padom-ju dzīves celtniecības paši aktuālākie, paši svarīgākie notikumi, padomju cil-vēku šodienas zīmīgākie pārdzīvojumi.

Aleksandrs Zolotuškins

ŠONEDĒL

Sodien Kultūras un atpūtas parkā vasaras sezonas atklāšana. Mākslinieciskās pašdarbības priekšnesumi un sporta demonstrējumi. Sākums plkst. 12.

° LVU aulā Igaunijas PSR Valsts vīru kora koncerti. Mākslinieciskais vadītājs IMPRS Tautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts prof. G. Ernesaks. Sākums plkst. 16. un 20.30.

19. maijā Dailes teātrī jauno mākslinieku skates III gājiena dalībnieku koncerts. Sākums plkst. 20.

° Mākslas darbinieku namā mutiskais žurnāls «Gribu visu zināt» (latviešu valodā). Sākums plkst. 20.

° LVU aulā Igaunijas PSR Valsts vīru kora koncerts. Sākums plkst. 20.30.

20. maijā Filharmonijas zālē simfoniskā koncertu ziemas sezonas noslēguma koncerts. Piedalās Radiokomitejas

simfoniskais orķestris. Diriģents LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieks L. Vigners. Programa uz klausītāju vēlēšanos. Sākums plkst. 20.

21. maijā Dailes teātrī LPSR Nopel-niem bagātās mākslas darbinieces Tijas Bangas 70 mūža gadu un 50 skatuves darba gadu atcerē veltīta izrāde — «Anna Kareņina». Pēc izrādes jubila-res godināšana. Sākums plkst. 20.

° Mākslas darbinieku namā komponi-sta Jāņa Keiņa radoša darba vakars. Piedalās LPSR Nopelniem bagātās mākslas darbinieks doc. Ed. Mikelsons, E. Volšteine un Radiokomitejas stīgu kvartets. Sākums plkst. 20.

23. maijā Mākslas darbinieku namā Rīgas mākslas darbinieku tikšanās ar ASB «Daugava» futbola meistarko-mandas dalībniekiem. Koncerts. Sā-kums plkst. 21.